

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 19 czerwca 2018 r.

DWMPC-III-0825-18/16

**Sprawozdanie władz polskich dla Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania
Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu**

Władze polskie wyrażają podziękowanie Europejskiemu Komitetowi do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu za przygotowanie Raportu będącego efektem kolejnej wizyty okresowej delegacji Komitetu przeprowadzonej w Polsce w dniach 11 – 22 maja 2017 r.

Władze polskie doceniają starania Komitetu w zakresie podnoszenia standardów funkcjonowania instytucji państwowych, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz standardów traktowania takich osób. Wyrażają równocześnie wolę wypełniania, w miarę możliwości, zaleceń powizytacyjnych.

Niniejsza odpowiedź władz polskich przyjmuje systematykę Raportu Komitetu, odnosząc się kolejno do zagadnień dotyczących Krajowego Mechanizmu Prewencji, jednostek policyjnych, jednostek Straży Granicznej, jednostek penitencjarnych, zakładów dla nieletnich i ośrodków psychiatrycznych.

Krajowy Mechanizm Prewencji

Komitet powtórzył swoje zalecenie, iż należy podjąć kroki w celu zwiększenia w sposób znaczny zasobów oddawanych do dyspozycji Krajowemu Mechanizmowi Prewencji wskazując, na obniżenie budżetu Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w 2016 r. do około 35 mln zł. Odnosząc się do tego zalecenia, trzeba podkreślić, że zgodnie z informacją udostępnianą przez Rzecznika Praw Obywatelskich, wykonanie budżetu Rzecznika

za rok 2017 zamknęło się kwotą 37 070 000 zł, natomiast plan wydatków budżetowych za rok 2018 wg ustawy budżetowej stanowi kwota 39 433 000 zł (www.bip.brpo.gov.pl/sites/bip/files/atoms/files/bud%C5%BCet%20RPO%202017.pdf).

Jednostki policyjne

W odniesieniu do skierowanych przez CPT pytań, o podjęte przez Policję czynności w sprawach opisanych w raporcie – A/2/15-17, przeprowadzono w Biurze Kontroli KGP kwerendę monitorowanych wydarzeń, skarg, informacji pozaskargowych, systemów informatycznych użytkowanych przez Policję, które doprowadziły do zidentyfikowania wyłącznie jednego z trzech zdarzeń opisanych w raporcie. W przypadku dwóch pozostałych zdarzeń należy wskazać na niewystarczające i nieprecyzyjne informacje zawarte w raporcie, co w istocie uniemożliwia weryfikację samego faktu, czy w ogóle interwencja Policji w opisanych okolicznościach miała miejsce, tym bardziej odtworzenie jej przebiegu. Ustalony przypadek, opisany w przedmiotowym dokumencie dotyczył rozmowy przedstawicieli CPT z panem Dominikiem B. (wiek: 20 lat, brak bliższych danych), która miała miejsce podczas wizyty w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku. W trakcie tej rozmowy, Dominik B. stwierdził: „że po jego zatrzymaniu w dniu 20 marca 2017 r. został zabrany do Komendy Powiatowej Policji w Sochaczewie, gdzie był niewłaściwie traktowany (kopany, uderzany pałką policyjną, duszony przy użyciu plastikowej torby nakładanej na głowę) przez pięciu policjantów w trakcie przesłuchania”. Pan B. powiedział delegacji, że jego prawnik złożył oficjalną skargę na niewłaściwe traktowanie/tortury. W zakresie wyjaśnienia ww. zarzutów, zwrócono się do Komendy Wojewódzkiej Policji zs. w Radomiu, gdzie potwierdzono fakt zatrzymania Dominika B. w Sochaczewie, datowany na dzień 21.03.2017 r. Podstawą zatrzymania był art. 244 § 1 k.p.k. w związku z prowadzoną sprawą nr RSD-176/17 przez Wydział Kryminalny KPP w Sochaczewie i nadzorowaną przez Prokuraturę Rejonową w Sochaczewie sygn. akt.Ds.-384/17, dotyczącą usiłowania włamania do myjni samochodowej w nocy z 18/19.03.2017 r. Zatrzymanie realizowane było w miejscu zamieszkania Dominika B., przez asp. szt. Krzysztofa W. oraz asp. szt. Roberta B., funkcjonariuszy Referatu Operacyjno - Rozpoznawczego Wydziału Kryminalnego KPP w Sochaczewie. Osoba podjęta próbę ucieczki wyskakując przez okno, podczas gdy drzwi do mieszkania otwierała policjantom jego matka.

W wyniku podjętego pościgu mężczyzna został zatrzymany. Policjanci użyli wobec zatrzymanego środka przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek, zakładanych na ręce trzymane z tyłu, a następnie doprowadzili osobę do KPP w Sochaczewie, gdzie podejrzany został osadzony w PdOZ. Czynność przesłuchania i przedstawienia zarzutów wykonał asp. Sławomir D., funkcjonariusz Referatu Dochodzeniowo - Śledczego II Wydziału Kryminalnego KPP w Sochaczewie. Z analizy dokumentacji z zatrzymania osoby przeprowadzonej w KWP zs. w Radomiu wynika, że podczas sporządzania protokołu zatrzymania wskazano jego przyczynę, a zatrzymany złożył własnoręczny podpis w rubryce dotyczącej: oświadczenia zatrzymanego w zakresie poinformowania o przyczynach zatrzymania i przysługujących mu prawach, jak również o stanie zdrowia (rubryki dotycząca oświadczenia zatrzymanego o stanie zdrowia, z uwzględnieniem opisu i przyczyn ewentualnych obrażeń, według oświadczenia ustnego zdrowy, nie leczy się na choroby przewlekłe, w poradni AA, ani psychiatryczne, brak widocznych obrażeń, braku wystąpienia okoliczności uzasadniających wykonanie badania). Z protokołu wynika, że zgodnie z art. 244 § 4 k.p.k. w dniu 21.03.2017 r. o godz. 8:30 o zatrzymaniu Dominika B. zawiadomiono prokuratora Prokuratury Rejonowej w Sochaczewie. W dniu 22.03.2017 r. o godz. 12:30 dyżurny PdOZ KPP w Sochaczewie mł. asp. Jan B. przekazał zatrzymanego Dominika B. do dyspozycji st. asp. Pawła R. celem doprowadzenia do Policijnej Izby Dziecka w Warszawie. Powyższe wynikało z faktu, że zatrzymany był jednocześnie poszukiwany w celu doprowadzenia do placówki opiekuńczo – wychowawczej. W złożonych wyjaśnieniach mł. asp. Jan B. wskazał, że osoba nie zgłaszała zastrzeżeń co do stanu zdrowia oraz pobytu w PdOZ. Pomieszczenia PdOZ w KPP w Sochaczewie, w których przebywają osoby zatrzymane, wyposażone są w monitoring wizyjny bez możliwości rejestracji zapisu. Czynności doprowadzenia zatrzymanego do PID wykonywali st. asp. Paweł R. oraz st. sierż. Izabela P. z Zespołu ds. Nietletnich i Patologii Wydziału Prewencji KPP w Sochaczewie. Na powyższą okoliczność odebrano wyjaśnienia od st. asp. Pawła R., który wskazał, iż Dominik B. o godz. 12:30 został odebrany z PdOZ KPP w Sochaczewie celem doprowadzenia do Policijnej Izby Dziecka w Warszawie, w związku z realizacją nakazu Sądu Rejonowego w Sochaczewie doprowadzenia do Zakładu Poprawczego w Białymstoku (sygn. akt III Nw 35/14). Po odebraniu i sprawdzeniu tożsamości zatrzymanego dokonano kontroli osobistej, w wyniku której stwierdzono, iż Dominik B. nie posiadał na ciele widocznych obrażeń. Osoba nie skarżyła się na dolegliwości, jak również nie informowała, że mogła być

pobita przez policjantów. Funkcjonariusz wskazał, że „nie stosowano wobec zatrzymanego przemocy, użyto natomiast środek przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek, doprowadzonego przewożono pojazdem służbowym marki Fiat Bravo na tylnej kanapie, a nadzór nad ww. prowadziła sierż. szt. Izabela P, zatrzymany podczas doprowadzenia był spokojny, nie zgłaszał żadnych dolegliwości, nie skarżył się na stan zdrowia i o godz. 14:45 został przekazany do Policyjnej Izby Dziecka w Warszawie, gdzie stwierdził, że jest zdrowy i nic mu nie dolega”. Powyższe potwierdza udostępniony przez Komendę Stołeczną Policji Kwestionariusz przyjęcia nieletniego do Policyjnej Izby Dziecka Wydziału Konwojowego Komendy Stołecznej Policji nr KEN-196/17 z dnia 22.03.2017 r. Zgodnie z konstrukcją formularza w obszarze *Stan higieny i zdrowia* zaznaczono, że stan ciała, włosów oraz ubrania Dominika B. w chwili doprowadzenia do PID oceniono jako brudny. Natomiast w zakresie opisu obrażeń lub dolegliwości wskazano „wg. oświadczenia zdrowy”. Z treści przekazanej dokumentacji wynika, że Dominik B. został zapoznany, z zapisami dotyczącymi swojego stanu zdrowia i higieny ciała podczas przyjęcia do PID oraz prawami i obowiązkami nieletnich, szczegółowym porządkiem dnia, regulaminem pobytu oraz wyposażeniem PID w urządzenia monitorujące, w tym służące do obserwowania i rejestrowania obrazu. W rubryce *uwagi i spostrzeżenia* przyjmującego policjanta o sposobie zachowania zatrzymanego w czasie wstępnej rozmowy i przyjęcia do Policyjnej Izby Dziecka KSP oceniono Dominika B. jako komunikatywnego. Powyższe znajduje odzwierciedlenie w Arkuszu Uwag i Spostrzeżeń Wychowawcy o Nieletnim, gdzie również określono jego stan, jako „spokojny komunikatywny przy przyjęciu”. W toku prowadzonego postępowania przygotowawczego przeciwko Dominikowi B., przebywającemu w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku, skierowano do Sądu Rejonowego w Sochaczewie akt oskarżenia obejmujący 7 zarzutów m.in. z art. 279§ 1 k.k. i 288 § 1 k.k. Po rozpoznaniu sprawy sygn. akt IIK 310/17 sąd skazał wymienionego na karę 2 lat pozbawienia wolności, którą odbywa w Areszcie Śledczym w Białymstoku. W wyniku wykonanych czynności w KWP zs. w Radomiu zarzuty dotyczące bicia, kopania czy też duszenia przy użyciu plastikowej torby zakładanej na głowę nie znalazły potwierdzenia w badanej dokumentacji dotyczącej okoliczności i sposobu zatrzymania Dominika B. W zakresie informacji zawartej w sporządzonym raporcie przez przedstawicieli CPT, dotyczącej faktu złożenia przez prawnika Dominika B. oficjalnej skargi na niewłaściwe traktowanie, Wydział Kontroli KWP zs. w Radomiu w przedmiotowym zakresie dokonał ustaleń, z których wynika, że zarówno do KPP w Sochaczewie,

jak i do Zespołu Skarg i Wniosków Wydziału Kontroli KWP zs. w Radomiu nie wpłynęły skargi kierowane przez osobę Dominika B. lub inną osobę, która reprezentowałaby wymienionego w związku z przedstawionymi zarzutami. W Prokuraturze Rejonowej w Sochaczewie nie zaewidencjonowano w powyższej sprawie żadnej skargi, czy też zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez funkcjonariuszy KPP w Sochaczewie na szkodę Dominika B.

W zakresie punktu Raportu odnoszącego się do ustalenia liczby skarg na niewłaściwe traktowanie wniesionych przeciwko funkcjonariuszom i liczby postępowań, które w ich następstwie zostały wszczęte, informuję, iż skargi zawierające zarzuty dotyczące przedmiotowego zakresu są klasyfikowane i gromadzone w Policji według obowiązującego katalogu kategorii skargowych, w którym wyodrębniono kategorię I, tj. „Nieludzkie lub poniżające traktowanie” oraz kategorię II, tj. „Naruszenie prawa do wolności”.

Z zestawień statystycznych za 2017 rok wynika, iż w Policji załatwiono we własnym zakresie 1.016 zarzutów, które dotyczyły skarg z kategorii I „Nieludzkie lub poniżające traktowanie”. W 13 przypadkach zarzuty z tej kategorii zostały potwierdzone, jednocześnie 367 zarzutów przekazano do prokuratury. Liczba skarg odnotowana w tej kategorii wyniosła 463. Natomiast w kategorii II w 2017 r. w Policji załatwiono we własnym zakresie 351 zarzutów, z których potwierdzono 6. Jednocześnie skargi zawierające łącznie 120 zarzutów przekazano do prokuratury/sądu (pisma mające charakter zawiadomienia o przestępstwie lub w sprawach prowadzonych już przez organy wymiaru sprawiedliwości lub zażalenia właściwe do rozstrzygnięcia w trybie pozaskargowym), a także sprawy, w których potwierdzono zarzuty w trybie skargowym. Liczba skarg odnotowana w tej kategorii wyniosła 153. Pozostałymi danymi Policja nie dysponuje.

Na podstawie zarządzenia nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lutego 2017 r. w sprawie metod i form prowadzenia sprawozdawczości w Policji wprowadza do SESPol, w półrocznych okresach sprawozdawczych, dane statystyczne dotyczące stanu dyscypliny Policji w zakresie: zestawienia dotyczącego ujawnionych przewinień dyscyplinarnych, sposobu zakończenia postępowań dyscyplinarnych, liczby policjantów objętych postępowaniem dyscyplinarnym oraz ukaranych dyscyplinarnie. Są to jedynie dane liczbowe w żaden sposób nie powiązane z wpływaniem skargi na policjanta. Dane, o które zwróciło się CPT nie są zatem gromadzone.

Sygnaly płynące od członków delegacji CPT na temat „szeregu” przypadków niewłaściwego traktowania podejrzanych przez Policję podczas zatrzymania i przesłuchania w postaci przemocy fizycznej i psychicznej, w istocie przesądziły o przekazaniu informacji na temat stosowania tortur przez polskich funkcjonariuszy. Jest to wniosek bardzo krytyczny i brzmi on w sposób bliski do rekomendacji przedstawionych przez CPT po wizytacji, która odbyła się w 2013 roku. Należy odeprzeć ten zarzut, jako niewystarczająco udowodniony. W obliczu tak poważnego zarzutu nie sposób odnieść się do faktu, że sposób przekazania uwag przez członków delegacji CPT w sposób znaczący utrudnia ustalenie faktycznych okoliczności, które tak znacząco obciążą polską Policję. Członkowie delegacji działają w oparciu o Europejską Konwencję o Zapobieganiu Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu. Zgodnie z przedmiotową Konwencją Komitet organizuje wizytacje w miejscach pozbawiania wolności osób przez władzę publiczną. Strona ma obowiązek zapewnić Komitetowi dla spełnienia jego zadania między innymi dostęp do swojego terytorium i prawo przemieszczania się bez ograniczeń, pełną informację o miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, nieograniczony dostęp do każdego miejsca pozbawienia wolności, włącznie z prawem poruszania się bez ograniczeń wewnątrz takich miejsc, wszelkie inne informacje, pozostające w dyspozycji Strony, niezbędne dla spełnienia przez Komitet jego zadania. Komitet może przeprowadzać na osobności rozmowy z osobami pozbawionymi wolności. Komitet ma prawo swobodnie kontaktować się z każdą osobą, która w jego przekonaniu może mu dostarczyć istotnych informacji. Wszystkie te warunki polska Policja wypełniła. Działania były koordynowane na bieżąco przez Pełnomocnika KGP ds. Ochrony Praw Człowieka. Zgodnie z art. 8 Konwencji – *„W przypadku gdy jest to konieczne, Komitet może bezzwłocznie przekazywać swe spostrzeżenia właściwym władzom zainteresowanej Strony. Dążąc do uzyskania informacji Komitet będzie uwzględniał odpowiednie normy prawa krajowego oraz etyki zawodowej”*. Brak tej bezzwłoczności uniemożliwił natychmiastowe uruchomienie działań kontrolnych ze strony Policji.

Oceniając przedstawione powyżej informacje, należy przyjąć, że na obecnym etapie niezasadnym wydaje się formułowanie tak ciężkich zarzutów dotyczących *de facto* torturowania albo niehumanitarnego lub poniżającego traktowania osób zatrzymanych lub umieszczonych w pomieszczeniach dla zatrzymanych.

Zmiany w prawie dotyczącym policyjnych miejsc prawnej izolacji:

1. Akty prawa powszechnie obowiązującego:

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2015 r. poz. 279).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 maja 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. 2017 poz. 988).

Wewnętrzne regulacje prawne:

- Zarządzenie nr 139 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 grudnia 2012 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 1);
- zarządzenie nr 13 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 kwietnia 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (Dz. Urz. KGP poz. 33);
- Zarządzenie nr 11 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 czerwca 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka (Dz. Urz. KGP poz. 37);
- Zarządzenie nr 28 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań w policyjnej izbie dziecka (Dz. Urz. KGP poz. 36);
- Zarządzenie nr 29 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (Dz. Urz. KGP poz. 37);

- Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań związanych z pobytem osób zatrzymanych lub doprowadzonych w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym (Dz. Urz. KGP poz. 38);
- Zarządzenie nr 31 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań związanych z pobytem osób zatrzymanych lub doprowadzonych w pokoju przejściowym (Dz. Urz. KGP poz. 39).

Odnosząc się do obszaru dotyczącego dostępu do prawnika przez osoby zatrzymane należy zauważyć, że w Polsce jest mechanizm, dzięki któremu osoba zatrzymana ma możliwość uzyskania informacji o adwokatach i radcach prawnych w danej miejscowości, z których pomocy może skorzystać (lista adwokatów i radców prawnych w jednostce Policji). Takie rozwiązanie wprowadziła nowela procedury karnej, a uszczegóławia je rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym (Dz. U. poz. 920). Do tego systemu odnosi się zapis w Wytycznych nr 3 KGP w brzmieniu: „W celu umożliwienia zatrzymanemu kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio tryb określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym (Dz. U. poz. 920)”.

Obszar badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję został uregulowany w treści rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r. poz. 1102). Zgodnie z powyższą regulacją prawną osobę zatrzymaną poddaje się badaniu lekarskiemu w przypadku, gdy „z posiadanych przez Policję informacji lub z okoliczności zatrzymania wynika, że osobą zatrzymaną jest kobieta w ciąży, kobieta karmiąca piersią, osoba chora zakaźnie, osoba z zaburzeniami psychicznymi lub nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka” (§ 1 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia). Tym samym dano gwarancję każdorazowego objęcia badaniami lekarskim grupy osób, która powinna podlegać szczególnej opiece. Jednocześnie należy podkreślić, iż regulacje rozporządzenia w zakresie

badania lekarskich osób zatrzymanych przez Policję dają gwarancję każdorazowego poddania badaniom lekarskim takiej osoby w sytuacji, gdy osoba zatrzymana oświadczy, „że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia” lub gdy „żąda przeprowadzenia badania lekarskiego” (§ 1 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia).

Odnosząc się natomiast do zalecenia CPT, aby wszystkie badania lekarskie były przeprowadzane poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji należy zauważyć, że z punktu widzenia Policji standardowym zachowaniem powinna być obecność policjantów, którzy dokonali zatrzymania osoby, policjanta pełniącego służbę dyżurną w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, przy badaniach lekarskich osoby zatrzymanej lub doprowadzonej. Policjanci w takich sytuacjach odpowiadają za bezpieczeństwo zarówno osoby badanej jak i lekarza oraz personelu medycznego prowadzącego badanie. Niemniej jednak dostrzegając istotę sformułowanego zalecenia, z inicjatywy Policji zalecenie przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariusza Policji zostało uregulowane w §4 ust. 2 rozporządzenia (...), zgodnie z którym „Decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie”.

Odnosząc się do postulowanego wniosku, z treści którego wynika, iż wyniki wszystkich badań, w tym zaświadczenia oraz wnioski personelu służby zdrowia, udostępniane są osobie zatrzymanej oraz jej prawnikowi należy stwierdzić, że w odniesieniu do PdOZ zalecenie może być realizowane poprzez wydawanie kopii zaświadczenia lekarskiego lub skierowania zatrzymanemu, który otrzymuje również kopię protokołu zatrzymania. Zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia (...), lekarz po przeprowadzeniu badania lekarskiego osoby zatrzymanej stwierdza brak przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w PdOZ, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym albo wystąpienie takich przeciwwskazań medycznych i konieczność skierowania tej osoby do podmiotu leczniczego. W powyższych przypadkach wydaje stosowne zaświadczenie lekarskie, którego wzór określony został w załączniku do ww. rozporządzenia. Nie stoi

to na przeszkodzie, aby z treścią tego zaświadczenia mogła być zapoznana osoba, której to zaświadczenie dotyczy.

Odnosząc się do uwagi dotyczącej informacji o przysługujących prawach osobie zatrzymanej należy nadmienić, iż w odniesieniu do PdOZ jest ono realizowane na podstawie obowiązku wynikającego z § 1 ust. 1, 3 i 4 załącznika nr 1 stanowiącego Regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminy pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb. Zgodnie z § 1 ust. 1 przedmiotowego załącznika osobę przyjmowaną do pomieszczenia, niezwłocznie informuje się o:

- 1) przysługujących jej prawach i ciążących na niej obowiązkach, poprzez zapoznanie z niniejszym regulaminem. Osoba przyjmowana do pomieszczenia potwierdza zapoznanie z regulaminem pobytu złożeniem podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
- 2) wyposażeniu pomieszczenia w urządzenia monitorujące, w tym służące również do obserwowania i rejestrowania obrazu – w przypadku ich zainstalowania.

Natomiast § 1 ust. 3 przedmiotowego załącznika stanowi, że jeżeli kontakt z osobą przyjmowaną do pomieszczenia jest utrudniony z uwagi na zakłócenie świadomości, czynności, o których mowa w ust. 1, należy wykonać po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku. Z kolei zgodnie z §1 ust. 4 ww. załącznika (...), jeżeli z uwagi na utrudniony kontakt z osobą zatrzymaną, spowodowany zakłóceniem jej świadomości, nie została ona zaznajomiona z przysługującymi jej z tytułu zatrzymania uprawnieniami, wynikającymi z kodeksu postępowania karnego lub innych ustaw, czynność tą należy wykonać po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku. Osoba zatrzymana potwierdza fakt zaznajomienia z przysługującymi jej uprawnieniami złożeniem podpisu w protokole zatrzymania osoby. Ponadto zgodnie z §1 ust. 2 tego załącznika (...), osobie nieznającej języka polskiego, przyjmowanej do pomieszczenia zapewnia się możliwość

porozumiewania się w sprawach dotyczących pobytu w pomieszczeniu za pośrednictwem tłumacza. Dodatkowo, zgodnie z § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń (...), kopię regulaminu oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w sposób uniemożliwiający jego zniszczenie lub dokonanie przy jego pomocy zamachu na zdrowie człowieka. Kopie przedmiotowych regulaminów znajdujących się w PdOZ przetłumaczone są również na języki obce. W przypadku nieletnich umieszczonych w PID uregulowane jest to analogicznie w rozporządzeniu.

Obowiązujące przepisy gwarantują nieletnim możliwość kontaktu z obrońcą (art. 32g § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich; § 8 ust. 1 pkt 9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeni przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulamin pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638 z późn. zm.)). Prowadzone obecnie oraz planowane prace nad zmianą przepisów postępowania karnego oraz postępowania w sprawach nieletnich nie obejmują zagadnienia systemowej obecności funkcjonariuszy Policji w trakcie spotkań nieletnich umieszczonych w policyjnej izbie dziecka z ich prawnikami.

Odnosząc się do zalecenia CPT, cyt.: "by osoby zatrzymane zawsze otrzymywały posiłki w zwyczajowych godzinach oraz by miały nieograniczony dostęp do wody pitnej" należy nadmienić, iż obszar ten został uregulowany w § 10 ust. 1 pkt 1 i 2 załącznika nr 1 stanowiącego Regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeni przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminy pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi

i izb. Zgodnie z treścią przedmiotowej regulacji osobie umieszczonej w pomieszczeniu zapewnia się:

- 1) posiłek, w tym co najmniej jeden gorący, wydawany trzy razy dziennie oraz napoje w celu zaspokojenia pragnienia, przy czym:
 - a) wartość energetyczna posiłków wydawanych w ciągu doby wynosi nie mniej niż 60% normy szkolnej SZ określonej w przepisach w sprawie przypadków otrzymywania przez policjanta wyżywienia oraz norm tego wyżywienia, ale nie mniej niż 2600 kcal, a w przypadku kobiet w ciąży i osób w wieku poniżej 18 lat - 75% tej normy, ale nie mniej niż 3200 kcal,
 - b) w przypadku gdy posiłki dla osób zatrzymanych są przygotowywane w zakładach karnych i aresztach śledczych podległych Ministrowi Sprawiedliwości, stosuje się normy wartości energetycznej określone w przepisach w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych,
 - c) z zastrzeżeniem lit. d, posiłki wydaje się po upływie minimum 5 godzin od chwili umieszczenia osoby zatrzymanej w pomieszczeniu, w następujących godzinach i proporcjach:
 - w godzinach 7⁰⁰-8⁰⁰ śniadanie - w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - w godzinach 12⁰⁰-14⁰⁰ obiad - w ilości odpowiadającej 40% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - w godzinach 18⁰⁰-19⁰⁰ kolacja - w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - d) osoba konwojowana z zagranicy, w ciągu 2 godzin od przyjęcia do pomieszczenia otrzymuje posiłek w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a, jeżeli przyjęcie do pomieszczenia nastąpiło pomiędzy godziną 18⁰⁰ a 8⁰⁰, a osoba ta nie otrzymała posiłku, o którym mowa w lit. c,
 - e) osoba zatrzymana ma prawo otrzymania pierwszego odpowiedniego posiłku w sytuacji, gdy będzie przekazana lub wydana do konwoju lub doprowadzenia i nie będzie miała możliwości spożycia posiłków w godzinach określonych w lit. c,
 - f) w sytuacji, gdy wymaga tego stan zdrowia osoby, otrzymuje ona posiłki z uwzględnieniem diety według wskazań lekarza;
- 2) w przypadku osoby doprowadzonej w celu wytrzeźwienia wydaje się wyłącznie napój w celu zaspokojenia pragnienia.

Odnośząc się do zalecenia, by wszystkie osoby zatrzymane miały łatwy dostęp do toalet przez cały czas swojego pobytu w pomieszczeniu należy nadmienić, iż obszar ten został uregulowany w §10 ust. 1 pkt 4 załącznika nr 1 stanowiącego Regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminy pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb. Zgodnie z treścią przedmiotowej regulacji **osobie umieszczonej w pomieszczeniu zapewnia się m.in. możliwość korzystania z urządzeń sanitarnych i środków czystości niezbędnych do utrzymania higieny osobistej.** Natomiast odnosząc się do zalecenia, aby kąciki sanitarne w pokojach wieloosobowych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia by były w pełni osłonięte, najlepiej do wysokości sufitu, należy stwierdzić, że istniejące w pokojach niektórych PdOZ tzw. "kąciki sanitarne" wyposażone są w kran z bieżącą wodą, umywalkę oraz muszlę klozetową. **Z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa osobom przebywającym w tych pomieszczeniach nie są one całkowicie osłonięte do wysokości sufitu.**

Odnośząc się do rekomendacji realizacji wieloletniego już zalecenia, by wszystkie osoby zatrzymane przez policję na czas 24 godzin i dłuższy mogły codziennie skorzystać z zajęć na świeżym powietrzu należy uznać, że wniosek ten nie znajduje uzasadnienia z uwagi na krótki czas przebywania osób w PdOZ. Osoby umieszczone w PdOZ, jako doprowadzone w celu wytrzeźwienia mogą przebywać do 24 godzin, natomiast osoby zatrzymane jako sprawcy popełnionych przestępstw lub wykroczeń mogą przebywać do 48 godzin. Ponadto rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminy pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb nie przewiduje w PdOZ istnienia pomieszczeń zewnętrznych z przeznaczeniem jako tzw. "spacerniaki".

Jednocześnie należy podnieść fakt, iż osoby zatrzymane jako podejrzane o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia są w trakcie swojego pobytu w PdOZ uczestnikami czynności procesowych przeprowadzanych zarówno w jednostce Policji jak i w prokuraturze oraz w sądzie w różnych porach dziennych. Przy czym nie należy utożsamiać jednostek penitencjarnych będących w dyspozycji Ministerstwa Sprawiedliwości, w których odbywana jest kara m.in. pozbawienia wolności, z policyjnymi miejscami prawnej izolacji, stanowiącymi, co do zasady, funkcję izolacyjną z bardzo krótkim czasookresem pobytu osób w nich umieszczonych.

Zmiany w prawie, procedurach, taktyce i technice oraz szkoleniach z zakresu użycia przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej

Na wstępie podkreślić należy, że użycie lub wykorzystanie przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, zwanych dalej paralizatorami, może bezwzględnie nastąpić jedynie w oparciu o regulacje ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1120, z późn. zm.), która weszła w życie 5 czerwca 2013 r. Uprawnia ona przedstawicieli 23 formacji (w tym Policji), podmiotów (zwanych dalej uprawnionymi) do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, w tym m.in. paralizatorów. Zawarto w niej ściśle określone przypadki, w których uprawnieni mogą użyć lub wykorzystać paralizator. W tym miejscu podkreślić należy, że mimo nadania przez ustawodawcę uprawnień wszystkim policjantom do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, w tym paralizatorów, w Policji wprowadzono wewnętrzne regulacje ograniczające tą generalną zasadę względem paralizatorów.

Zgodnie z decyzją nr 337 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 sierpnia 2013 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 66, z późn. zm.), która zastąpiona została decyzją nr 352 KGP z dnia 24 października 2016 r., w polskiej Policji wyłącznie szkoły policyjne uprawnione zostały do przeprowadzania ww. kursu. Na kurs kierowani są policjanci, którzy podczas szkolenia nabywają dodatkowych umiejętności związanych z udzielaniem pierwszej pomocy, bezpiecznym i zgodnym z prawem posługiwaniem się urządzeniem czy też jego konserwacją

i przechowywaniem. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi uregulowaniami, skierowani na kurs muszą m.in. posiadać dwuletni staż w zakresie użytkowania paralizatorów oraz uprawnienia instruktora taktyki i techniki interwencji lub wykształcenia strzeleckiego. Kurs kończy się egzaminem pisemnym jak również praktycznym, a po pozytywnym jego ukończeniu funkcjonariusz otrzymuje uprawnienia instruktora. Na bazie treści przywołanej decyzji opracowano również jednolity dla wszystkich komend wojewódzkich/Stołecznej Policji program szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

W tym miejscu podkreślić należy, że realizację programu szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego w jednostkach organizacyjnych Policji mogą przeprowadzać wyłącznie instruktorzy z zakresu posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, którzy nabyli uprawnienia na kursie specjalistycznym. Wskazane szkolenie, podobnie jak w przypadku kursu specjalistycznego, kończy się egzaminem pisemnym i praktycznym, a w przypadku pozytywnego jego ukończenia policjant otrzymuje uprawnienia użytkownika.

W kontekście przytoczonego programu wskazać należy, iż do zakresu treści kształcenia użytkowników należą następujące zagadnienia:

- podstawy prawne użycia i wykorzystania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- budowa i właściwości przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- taktyka użycia i wykorzystania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz zasady udzielania pierwszej pomocy;
- egzamin końcowy.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzić należy, że paralizator elektryczny jako nieliczny środek przymusu bezpośredniego będący na wyposażeniu Policji, potraktowany został przez Policję w sposób szczególny, gdyż jedynie policjant posiadający uprawnienia instruktora lub użytkownika jest uprawniony do jego użycia lub wykorzystania.

Omawiając zagadnienia związane z użyciem lub wykorzystaniem paralizatora elektrycznego wskazać należy, że każdy policjant, który nabył uprawnienia użytkownika, bezwzględnie musi stosować się do zapisów ustawy o środkach przymusu bezpośredniego

i broni palnej, która co należy powtórzyć, reguluje postępowanie przed i po użyciu paralizatora, zakazy stosowania oraz sposób dokumentowania użycia lub wykorzystania tego rodzaju środka przymusu bezpośredniego. W odniesieniu do cyt. ustawy wskazać należy, że policjant podejmując decyzję o zastosowaniu danego środka przymusu bezpośredniego, zobligowany jest do postępowania m.in. zgodnie z zasadą adekwatności użycia środków, zasadą szkody minimalnej oraz zasadą łączenia środków, wyrażonych kolejno w treści art. 5-7 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Tym samym środka przymusu bezpośredniego policjant używa lub wykorzystuje w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości. Dodatkowo środka przymusu bezpośredniego policjant używa lub wykorzystuje w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę. Od użycia lub wykorzystania środka przymusu bezpośredniego policjant zobowiązany jest odstąpić, gdy cel jego użycia lub wykorzystania został osiągnięty. Niezależnie od powyższego środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je z zachowaniem szczególnej ostrożności, uwzględniając ich właściwości, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby. Dodatkowo podkreślenia wymaga fakt, że zgodnie z postanowieniami art. 9 ust. 1 cyt. ustawy, ustawodawca określił wyjątki podmiotowe, zgodnie z którymi wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na wiek do 13 lat oraz osób o widocznej niepełnosprawności, policjant może użyć wyłącznie siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia. Niezbędną przesłanką do poprawnego stosowania środka przymusu bezpośredniego jest upewnienie się, czy nie występuje zakaz przedmiotowy lub podmiotowy do użycia lub wykorzystania, a także postępowanie zgodne z procedurą przyjętą przed oraz po użyciu środków przymusu bezpośredniego, z czego wynika, że policjant środków tych może użyć po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu osoby o zamiarze użycia tych środków. Może natomiast odstąpić od wskazanego wezwania i uprzedzenia jedynie w sytuacji, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności policjanta lub innej osoby albo zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem. W oparciu o przytoczone wyżej zapisy uprawniające do zastosowania środków przymusu bezpośredniego, ustawodawca określając przypadki użycia paralizatora, uznał za niedopuszczalne jego użycie w celu zapewnienia, że dana osoba zastosuje się do polecenia. Niezależnie jednak od wskazanych podstaw prawnych do użycia lub

wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, Policja jako uzbrojona formacja służąca społeczeństwu, dążąc do pełnego profesjonalizmu, podejmuje działania zmierzające do prawidłowej realizacji ustawowych zadań, systematycznego doskonalenia zawodowego oraz polegające na identyfikowaniu nieprawidłowości wymagających podejmowania działań naprawczych.

W związku z nieprawidłowościami zidentyfikowanymi w obszarze niezgodnego z prawem użycia paralizatora wobec P. Igora S., które przywołano w Raporcie, Komendant Główny Policji nadinsp. dr Jarosław Szymczyk w dniu 1 sierpnia 2017 r. pismem l.dz. EP-2842/17 wydał stosowne polecenia wszystkim komendantom wojewódzkim/Stołecznemu Policji dotyczące bezwzględneho wzmożenia nadzoru nad procedurą użycia lub wykorzystania przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Nadzór ma dotyczyć m.in. etapu szkoleń, bieżącego odprawiania i rozliczania z codziennej służby jak też weryfikowania zasadności, warunków i sposobu użycia lub wykorzystania paralizatorów w służbie. Nadmienić należy, że w Biurze Prewencji KGP trwają końcowe prace związane z opracowaniem projektu Wytycznych w sprawie wybranych procedur postępowania policjantów lub innych wyznaczonych osób z przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, pozostającymi na wyposażeniu Policji. Przedmiotowy projekt był już przedmiotem konsultacji z komendami wojewódzkimi/Stołeczną Policji, komórkami organizacyjnymi KGP, Centralnym Biurem Śledczym Policji oraz szkołami Policji. Wytyczne mają określać wybrane procedury zapewniające sprawowanie nadzoru nad postępowaniem policjantów lub wyznaczonych osób z przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej. Przedmiotowa regulacja ma także poprawić bezpieczeństwo fizyczne zarówno osób wobec, których stosowane są paralizatory jak również bezpieczeństwo fizyczne i prawne policjantów.

Informuję również, iż prowadząca śledztwo PO II Ds. 5.2016 dot. I. S. Prokuratura Okręgowa w Poznaniu, w dniu 20 marca 2018 roku skierowała do Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieście Wydział V Karny we Wrocławiu akt oskarżenia przeciwko czterem funkcjonariuszom Policji, to jest Ł. Rz., A. W., P. P. i P. G. o czyn z art. 231 § 1 k.k. i art. 247 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Odnosząc się do pkt. 23 Raportu należy podkreślić, że komentarz oznaczony nr 23, będący swoistego rodzaju wstępem do dalszych, oznaczonych numerami 24 - 29 zaleceń (wskazanie środków służących ochronie przed niewłaściwym traktowaniem), jest za daleko idący. Nie uwzględnia on tego, że w latach 2014 - 2015 trwał proces legislacyjny, w ramach którego w drodze kolejnych nowelizacji ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, 2405, z 2018 r. poz. 5, 106, 138 i 201), między innymi zmienione:

- 1) ustawą z dnia z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247),
- 2) ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 21),
- 3) ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396)

Poniżej przedstawiono tabelę ze zmianami przepisów odnoszących się do procesowego zatrzymania osoby i jej uprawnienia do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego.

Ponadto problematyka, która pozostawała w zainteresowaniu Komitetu znalazła swoje odzwierciedlenie w obowiązujących od dnia 22 września 2017 r. Wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo - śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59). Była ona także przedmiotem korespondencji Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Z uwagi na przeprowadzoną w 2016 r. nowelizację procedury karnej, dokonano zmian przepisów wewnętrznych Policji. W przedmiotowych wytycznych Komendanta Głównego Policji w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów, przepis odnoszący się do procesowego zatrzymania osoby ma następujące brzmienie:

„§ 87. 1. Policjant natychmiast po zatrzymaniu osoby informuje ustnie tę osobę o przyczynach zatrzymania i o przysługujących jej prawach, w szczególności o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego oraz prawie do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, a także innych prawach wskazanych w art. 244 § 2 k.p.k., a następnie wysłuchuje ją.

2. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę. Obecność policjanta podczas tej rozmowy może mieć charakter wyjątkowy i musi być uzasadniona szczególnymi okolicznościami.

3. W celu umożliwienia zatrzymanemu kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio tryb określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym (Dz. U. poz. 920).

4. Zatrzymanemu obywatelowi państwa obcego na jego prośbę umożliwia się nawiązanie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, a w razie zatrzymania osoby nieposiadającej żadnego obywatelstwa – z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania.

5. Wysłuchanie zatrzymanego i przyjęcie od niego oświadczenia nie jest przesłuchaniem procesowym. Wysłuchując, należy umożliwić zatrzymanemu złożenie wniosków i oświadczeń w celu wskazania okoliczności, które mogą przemawiać za jego zwolnieniem, w szczególności takich, które wykluczają popełnienie przez niego przestępstwa lub wynikają ze stanu zdrowia. Wysłuchanie nie może naruszać jego niezbywalnych praw w zakresie braku obowiązku dowodzenia swojej niewinności lub dostarczania dowodów na swoją niekorzyść (prawo do milczenia). Podawane okoliczności winny być niezwłocznie sprawdzane.

6. W protokole z zatrzymania osoby odnotowuje się oświadczenia złożone przez zatrzymanego po poinformowaniu go o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w sposób określony w ust. 1. Wręczając zatrzymanemu pisemne pouczenie o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach w postępowaniu karnym, należy równocześnie wyjaśnić mu zawarte w nim treści. Kopię podpisanego przez zatrzymanego pouczenia załącza się do akt głównych postępowania.

7. Osobie zatrzymanej, która nie włada językiem polskim, policjant wręcza przetłumaczone na język dla niej zrozumiały pouczenie o uprawnieniach. Jeżeli tekst obcojęzyczny nie jest dostępny, w protokole zatrzymania odnotowuje się fakt ustnego przetłumaczenia przez tłumacza, pouczając jednocześnie o możliwości żądania doręczenia pisemnego zestawienia uprawnień w języku zrozumiałym dla tej osoby.

8. Osoby, o których mowa w art. 261 k.p.k., zawiadamia się tylko na żądanie zatrzymanego.

9. Jeżeli przewiduje to umowa konsularna między Rzeczypospolitą Polską, a państwem, którego zatrzymany jest obywatelem, właściwy urząd konsularny lub przedstawicielstwo dyplomatyczne informuje się z urzędu.

10. Policja o zatrzymaniu osoby niezwłocznie zawiadamia prokuratora w sposób uzgodniony przez kierowników powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury i jednostki Policji.

11. W przypadku, gdy po zastosowaniu zatrzymania, nie ma osoby zobowiązanej do sprawowania pieczy nad mieszkaniem lub mieniem osoby zatrzymanej, Policja dokonuje niezbędnych czynności mających na celu zabezpieczenie lokalu lub mienia osoby zatrzymanej, uwzględniając w miarę możliwości uwagi zgłoszone przez tę osobę.”

Wobec powyższego twierdzenie Komitetu o cyt. „braku realnych postępów w tym zakresie od czasu poprzednich wizyt CPT.”, oparte, jak się wydaje, na mających charakter incydentalny przypadkach, jest krzywdzące dla policjantów.

W kwestii dotyczącej pkt. 24 należy zauważyć, że wzywaniu polskich władz, cyt. „do podjęcia skutecznych kroków celem zapewnienia, że osoby pozbawione wolności przez Policję w sposób systemowy otrzymują prawo do poinformowania bliskiego krewnego lub innej osoby trzeciej o ich sytuacji, od samego początku pozbawienia wolności” wydaje się niezrozumiałe.

Delegacja CPT niewątpliwie została zapoznana z aktualnym stanem prawa dot. zawiadamiania o zatrzymaniu. Obowiązujące przepisy zapewniają zatrzymanemu możliwość zawiadomienia o zatrzymaniu więcej niż jednej osoby, zamiast lub obok osoby najbliższej (również pracodawcy, szkoły lub uczelni, dowódcy oraz osoby zarządzającej przedsiębiorstwem zatrzymanego albo przedsiębiorstwem, za które jest on odpowiedzialny). Może być o zatrzymaniu zawiadomiona także inna wskazana przez zatrzymanego osoba. Uprawnienie to jest obowiązkowo realizowane przez policjantów tylko na żądanie osoby zatrzymanej, gdyż zgodnie z przepisem art. 245 § 3 k.p.k. przepisy art. 261 stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego¹.

¹ Art. 261 § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.

§ 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.

§ 2a. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd zawiadamia organ prowadzący przeciwko oskarżonemu postępowanie w innej sprawie, o ile powziął informację o tym postępowaniu. Sąd poucza oskarżonego o treści art. 75 § 1.

W związku z powyższym zarzut Komitetu wydaje się nieuprawniony, a rekomendowane przez niego praktyki (zdanie 2 i 3) są w Policji od dawna stosowane.

Przepisy art. 244 i 245 kpk stanowią wystarczającą podstawę do niezwłocznego zapewnienia adwokata osobie zatrzymanej przez Policję. Dzięki zmianie wprowadzonej do art. 245 polegającej na możliwości stosowania do osób zatrzymanych przepisów dotyczących dyżurów adwokackich, osoba zatrzymana może w pilnym trybie skorzystać z pomocy adwokata pełniącego w danym dniu dyżur (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247). W tym więc zakresie przepisy kodeksu postępowania karnego nie wymagają żadnych zmian.

Nieprawdziwe jest stwierdzenie, aby brak było w polskiej procedurze karnej przepisu umożliwiającego ustanowienie obrońcy z urzędu przed etapem postępowania przed sądem. Prawo do korzystania z pomocy obrońcy przysługuje już bowiem podejrzanemu (art. 78 w zw. z art. 71 kpk). Jeśli natomiast chodzi o osobę zatrzymaną, która nie posiada statusu podejrzanego, to takiej osobie przysługuje wyłącznie prawo do adwokata, nie zaś do obrońcy, w tym obrońcy z urzędu. Jeśli w trakcie zatrzymania status osoby zatrzymanej ulegnie zmianie i stanie się podejrzanym, wówczas będzie mogła skorzystać z ww. prawa już na etapie postępowania przygotowawczego. Jeśli natomiast nie ulegnie zmianie, wówczas koszty adwokata będzie musiała ponieść samodzielnie. Nie przewiduje się w tym zakresie jednak zmian w k.p.k.

Należy wskazać, że znowelizowany art. 245 § 1 kpk stanowi, że „zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny”. W praktyce realizacja kontaktu następuje w trybie określonym w Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym (Dz. U. poz. 920).

Warto także pamiętać o postanowieniu SN z dnia 13 października 2011 r. III KK 64/11, zawierającym tezę: „Niezwłoczne umożliwienie kontaktu z adwokatem, o którym stanowi

§ 3. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić pracodawcę, szkołę lub uczelnię, w stosunku do żołnierza - jego dowódcę, a w przypadku, gdy oskarżonym jest przedsiębiorca lub niebędący pracownikiem członek organu zarządzającego przedsiębiorcy, na jego wniosek - zarządzającego przedsiębiorstwem.

art. 245 § 1 kpk, nie oznacza jednak, że kontakt ten ma nastąpić „natychmiast”, ponieważ termin ten musi być interpretowany z uwzględnieniem realiów konkretnej sprawy, a przede wszystkim możliwości technicznych i uwarunkowań wynikających z obowiązujących regulacji prawnych, w tym wiążących się z ustanowieniem obrońcy z urzędu.”

W zakresie pkt. 26 należy zauważyć, że o ile takie przypadki miały miejsce, to należy je ocenić negatywnie. Przepis policyjny w tym zakresie stanowi, że zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę. Obecność policjanta podczas tej rozmowy może mieć charakter wyjątkowy i musi być uzasadniona szczególnymi okolicznościami.

Odnosząc się do pkt. 27 należy wskazać, że badanie lekarskie osoby zatrzymanej przez funkcjonariuszy Policji określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz.U. z 2012 r., poz. 1102). Reguluje ono kwestie dotyczące udzielania pierwszej pomocy lub kwalifikowanej pierwszej pomocy osobom zatrzymanym, a także rozwiązuje problemy związane z poddawaniem ich badaniom lekarskim. Natomiast badania lekarskie osoby w postępowaniu karnym dla celów dowodowych, a takie chyba wskazuje Komitet CPT w swoich zaleceniach, określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie poddawania badaniom lub wykonywania czynności z udziałem oskarżonego oraz osoby podejrzanej (Dz. U. Nr 33, poz. 299). To rozporządzenie określa szczegółowe warunki i sposób:

- 1) poddawania oskarżonego oraz osoby podejrzanej oględzinom zewnętrznym ciała oraz innym badaniom niepołączonym z naruszeniem integralności ciała, w tym pobraniu krwi, włosów lub wydzielin organizmu,
- 2) wykonywania z ich udziałem czynności pobrania od osób wymazu ze śluzówki policzków, pobrania odcisków, fotografowania, okazania w celach rozpoznawczych innym osobom.

Przepisy tego rozporządzenia na mocy art. 192 k.p.k. stosuje się także w przypadku gdy zachodzi potrzeba poddania oględzinom lub badaniu pokrzywdzonego (świadka), w szczególności w przypadkach, jeżeli karalność czynu zależy od stanu ich zdrowia.

Jak się wydaje, zalecenia Komitetu w znaczącej części są stosowane, albowiem część z nich ma swoje umocowanie w przepisach procedury karnej, np. wymogi stawiane protokołom (tutaj protokół oględzin osoby), zasady utrwalania obrazu (fotografowanie) itp.

Natomiast w kwestii, dotyczącej pkt. 28 należy wskazać, że Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59) w ust. 1 § 87 odnoszącym się do sposobu dokonywania przez policjantów zatrzymania osoby stanowią, że „policjant natychmiast po zatrzymaniu osoby informuje ustnie tę osobę o przyczynach zatrzymania i o przysługujących jej prawach, w szczególności o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego oraz prawie do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, a także innych prawach wskazanych w art. 244 § 2 k.p.k., a następnie wysłuchuje ją”.

Ponadto ust. 6 stanowi, że „w protokole z zatrzymania osoby odnotowuje się oświadczenia złożone przez zatrzymanego po poinformowaniu go o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w sposób określony w ust. 1. Wręczając zatrzymanemu pisemne pouczenie o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach w postępowaniu karnym, należy równocześnie wyjaśnić mu zawarte w nim treści. Kopię podpisanego przez zatrzymanego pouczenia załącza się do akt głównych postępowania.”.

Nadmienić należy, że § 19 ust. 3 przedmiotowych wytycznych stanowi, że wręczając pokrzywdzonemu lub podejrzanemu albo świadkowi pisemne pouczenie, o którym mowa w art. 300 k.p.k., należy równocześnie wyjaśnić zawarte w nim treści w sposób adekwatny do wieku, stanu rozwoju intelektualnego i emocjonalnego zapoznawanego. Oczywistym jest, że ta reguła obowiązuje także w przypadku pouczenia osoby zatrzymanej.

Należy także wskazać, że osobie zatrzymanej, która nie włada językiem polskim, policjant wręcza przetłumaczone na język dla niej zrozumiały pouczenie o uprawnieniach, w przypadku, jeżeli tekst obcojęzyczny nie jest dostępny, w protokole zatrzymania odnotowuje się fakt ustnego przetłumaczeniu przez tłumacza, pouczając jednocześnie o możliwości żądania doręczenia pisemnego zestawienia uprawnień w języku zrozumiałym dla tej osoby.

Mając nas uwadze zalecany policjantom sposób postępowania, uprawniony jest wniosek, że zalecenia Komitetu CPT są w polskiej Policji w pełni realizowane, w sposób zalecany przez to gremium.

Tabela porównawcza ze zmianami w Kpk:

	Brzmienie obowiązujące	Brzmienie przed zmianami
Art. 244 - Czynności zatrzymania		
§ 1	Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym .	Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo, a zachodzi obawa ucieczki lub ukrycia się tej osoby albo zatarcia śladów przestępstwa bądź też nie można ustalić jej tożsamości albo istnieją przesłanki do przeprowadzenia przeciwko tej osobie postępowania w trybie przyspieszonym .
§ 1a.	Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.	Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi.
§ 1b.	Policja zatrzymuje osobę podejrzaną, jeśli przestępstwo, o którym mowa w § 1a, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa	§ 1b. Policja zatrzymuje osobę podejrzaną, jeśli przestępstwo, o którym mowa w § 1a, zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego

	grozi.	przestępstwa grozi.
§ 2.	Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej oraz o prawach wskazanych w art. 245 , art. 246 § 1 i art. 612 § 2 , jak również o treści art. 248 § 1 i 2 , a także wysłuchać go.	§ 2. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata, oraz wysłuchać go.
§ 3.	Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.	§ 3. Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.

§ 4.	Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzanej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a także o zatrzymaniu zawiadomić prokuratora. W razie istnienia podstaw, o których mowa w art. 258 § 1-3 , należy wystąpić do prokuratora w sprawie skierowania do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie .	§ 4. Niezwłocznie po zatrzymaniu osoby podejrzanej należy przystąpić do zebrania niezbędnych danych, a także o zatrzymaniu zawiadomić prokuratora. W razie istnienia podstaw, o których mowa w art. 258 § 1-3 , należy wystąpić do prokuratora w sprawie skierowania do sądu wniosku o tymczasowe aresztowanie .
§ 5.	Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 2, zawierającego w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również o prawach wskazanych w § 2, w art. 245 , art. 246 § 1 oraz art. 612 § 2 oraz informację o treści art. 248 § 1 i 2 , mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.	§ 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór pouczenia, o którym mowa w § 2, zawierającego w szczególności informacje o przysługujących zatrzymanemu uprawnieniach: do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia w przedmiocie zatrzymania, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej, jak również prawach wskazanych w § 2, w art. 245 , art. 246 § 1 , art. 248 § 1 i 2 oraz art. 612 § 2 , mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia także przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.
Art. 245 - Kontakt z adwokatem		
§ 1.	Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem	Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z

	lub radcą prawnym, a także bezpośrednio z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.	adwokatem, a także bezpośrednio z nim rozmowę; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.
§ 2.	Przepis art. 517j § 1 oraz przepisy wydane na podstawie art. 517j § 2 stosuje się odpowiednio..	
§ 3.	Przepisy art. 261 stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego	Przepisy art. 261 § 1 i 3 stosuje się odpowiednio, z tym że zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.

Szkolenie i doskonalenie zawodowe, monitoring oraz inne przyjęte rozwiązania

Polska Policja dysponuje unikatowym na skalę europejską modelem funkcjonowania sieci policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka umiejscowionych w Komendzie Głównej Policji, komendach wojewódzkich, Centralnym Biurze Śledczym Policji oraz w szkołach policyjnych. Pełnomocnicy działają w oparciu o ujednolicony model, który przewiduje prewencję działań w zakresie ochrony praw i wolności człowieka, przestrzegania zasad etyki zawodowej oraz równego i niedyskryminującego traktowania.

W dniu 31 grudnia 2015 r. zakończyła się realizacja *Kierunkowej strategii rozwoju systemu ochrony praw człowieka w Policji na lata 2013-2015*. Już w trzecim kwartale 2015 r. nawiązano dialog z wieloma instytucjami państwowymi i pozarządowymi oraz rozpoczęto analizę licznych dokumentów o charakterze systemowym. Tym samym rozpoczęto prace nad przygotowaniem kolejnego dokumentu o charakterze planistycznym na lata 2016-2018. Podstawą prac koncepcyjnych nad planowaniem dalszych działań w obszarze ochrony praw człowieka stanowiły dwa kluczowe dokumenty: *Strategia działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji* opracowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w 2015 roku we współpracy z innymi podmiotami, w tym Policją oraz *Priorytety i zadania priorytetowe Komendanta Głównego Policji na lata*

2016-2018. Opracowany dokument planistyczny stanowi zatem jeden z mierników dla priorytetu Komendanta Głównego Policji na lata 2016-2018, określonego w pkt. 6, w brzmieniu: *Podniesienie jakości i efektywności pracy Policji poprzez sukcesywne podwyższanie kompetencji zawodowych funkcjonariuszy i pracowników Policji*, a w konsekwencji zadania nr 14: *Prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka oraz strategii równych szans*. Dokument stanowi formę „oczekiwania” na rozwiązania systemowe, w tym w dziedzinie edukacji policyjnej. Efektem analiz, uwzględniających również unikanie powtarzania zadań ujętych dla Policji w dokumentach organów i instytucji państwowych, rekomendacjach instytucji międzynarodowych, a także organizacji pozarządowych, było przygotowanie dokumentu – miernika, któremu nadano tytuł z priorytetu 6, zadanie 14: „Główne kierunki działalności edukacyjno- informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka oraz strategii równych szans w Policji na lata 2016-2018”.

Dokument opracowano na podstawie informacji pochodzących ze źródeł policyjnych oraz stanowisk instytucji państwowych i międzynarodowych oraz innych materiałów istotnych dla wyeksponowania zasadniczych aktywności w obszarze ochrony praw człowieka, przewidzianych do realizacji przez Policję w latach 2016-2018.

Wśród przykładowych materiałów źródłowych wymienić należy w szczególności:

1. Informacje pochodzące z oficjalnych raportów, strategii oraz wyników badań instytucji krajowych i międzynarodowych zajmujących się ochroną praw człowieka.
2. Stanowiska będące wynikiem zapytań skierowanych między innymi do: Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Biura Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania.
3. Wyniki zapytań skierowanych do jednostek Policji oraz biur KGP.
4. Wyniki wewnętrznych raportów, analiz Policji opracowywanych między innymi przez: Biuro Gabinet KGP, Biuro Kontroli KGP, Biuro Spraw Wewnętrznych KGP oraz ówczesne Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KGP.
5. Informacje pochodzące z doświadczeń codziennej praktyki policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka.
6. Informacje i doniesienia medialne o podejrzeniu bądź stwierdzeniu niewłaściwych działań funkcjonariuszy Policji.
7. Informacje medialne i publikacje ośrodków badawczych na temat dynamicznie zmieniającej się sytuacji międzynarodowej związanej z konfliktami zbrojnymi, w tym

w szczególności społecznych konsekwencji dla Polski nasilonych ruchów migracyjnych będących rezultatem między innymi działalności tzw. Państwa Islamskiego.

8. Analizy roczne wyników działań jednostek Policji i komórek organizacyjnych Komendy Głównej Policji, odpowiedzialnych za Realizację *Kierunkowej strategii rozwoju systemu ochrony praw człowieka w Policji na lata 2013-2015*.

KIERUNEK I

Doskonalenie wewnętrznych działań edukacyjno-informacyjnych mających wpływ na profesjonalizację wykonywanych przez Policję czynności w aspekcie przestrzegania praw i wolności człowieka, etyki zawodowej oraz równego traktowania.

Zadania:

1. Prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie upowszechniania zaleceń i rekomendacji międzynarodowych oraz krajowych instytucji stojących na straży ochrony praw i wolności człowieka, a także prowadzenie działalności edukacyjnej w oparciu o orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, głównie pod kątem tzw. wyroków niewykonanych.
2. W zakresie posiadanych kompetencji, wdrażanie efektów wypracowanych w ramach realizacji *Strategii działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji*.
3. Kontynuowanie realizacji warsztatów dla kadry kierowniczej szczebla miejskiego, rejonowego oraz powiatowego pn. „*Prawa człowieka w zarządzaniu Policją*”.
4. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych w obszarze ochrony praw i wolności człowieka, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne.
5. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych w obszarze etyki zawodowej w kontekście praw i wolności człowieka, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne.
6. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu równego traktowania oraz tworzenia środowiska równych szans w Policji, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne.

7. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu praktycznych aspektów ochrony tzw. sygnalistów oraz walki ze środowiskową złą złą milczenia w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne.
8. Prowadzenie postincydentalnych działań edukacyjnych, stanowiących szybką i skuteczną reakcję na ujawnione lub domniemane przypadki tortur oraz innych form niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
9. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu niepełnosprawności, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne oraz wypracowanie procedury w sprawie kontaktów Policji z osobami z niepełnosprawnością.
10. Prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu wielokulturowości, w oparciu o autorskie lub dostępne narzędzia edukacyjne i informacyjne.
11. Wprowadzenie do tematyki szkoleniowo-informacyjnej problematyki bezdomności.
12. Kontynuowanie działań edukacyjnych i informacyjnych uwrażliwiających policjantów i pracowników Policji na problematykę m.in.: uchodźstwa, postaw humanitarnych, różnorodności, tolerancji i działań antydyskryminacyjnych, a także tzw. przestępstw i incydentów popełnianych z nienawiści.
13. Reagowanie na doraźnie zidentyfikowane potrzeby szkoleniowe oraz inspirowanie działań edukacyjnych z zakresu ochrony praw i wolności człowieka, etyki zawodowej i równego traktowania poprzez nawiązywanie kontaktów roboczych z komórkami organizacyjnymi jednostek Policji oraz podmiotami zewnętrznymi, a także prowadzenie przedsięwzięć edukacyjnych na podstawie dostępnych źródeł, m.in.: postępowań skargowych, wyników postępowań dyscyplinarnych, prawomocnych orzeczeń sądów i trybunałów, raportów, analiz, wyników badań, rekomendacji itp.
14. Wizytowanie Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz Policyjnych Izb Dziecka i innych pomieszczeń pod kątem warunków w jakich przebywają tam osoby, w tym personel oraz prowadzenie szkoleń dla personelu z zakresu ochrony praw i wolności człowieka w aspekcie praw osób czasowo pozbawionych wolności.
15. Coroczne organizowanie działań edukacyjno-informacyjnych z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka, przypadającego 10 grudnia.

16. Prowadzenie doraźnych konsultacji dla policjantów i pracowników cywilnych Policji w zakresie możliwego naruszenia praw człowieka, etyki zawodowej lub zasady równego traktowania.
17. Współpraca w zakresie prowadzenia i aktualizowania strony poświęconej prawom człowieka na portalu internetowym prowadzonym przez jednostkę Policji, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia edukacyjnej formuły strony z zakresu praw człowieka, etyki zawodowej oraz równego traktowania.

KIERUNEK II

Doskonalenie zewnętrznych działań edukacyjno-informacyjnych mających wpływ na profesjonalizację wykonywanych przez Policję czynności w aspekcie przestrzegania praw i wolności człowieka, etyki zawodowej i równego traktowania

Zadania:

1. Prowadzenie współpracy edukacyjno-informacyjnej z administracją publiczną, uczelniami oraz organizacjami pozarządowymi w celu wypracowywania najlepszych praktyk dla zapobiegania wszelkim formom naruszeń praw człowieka, etyki zawodowej przez policjantów i pracowników Policji.
2. Współpraca w zakresie działalności edukacyjno-informacyjnej z administracją publiczną, uczelniami, szkołami oraz organizacjami pozarządowymi w celu wypracowywania najlepszych praktyk dla zapobiegania wszelkim formom agresji stosowanej wobec policjantów.
3. Kontynuacja wielostronnej współpracy w zakresie zapobiegania przestępstwom motywowanym nienawiścią i uprzedzeniami społecznymi.
4. Bieżące gromadzenie oraz opracowywanie do celów edukacyjnych informacji na temat zdarzeń, zjawisk i przestępstw dotyczących problematyki dyskryminacji oraz niewłaściwych działań Policji, a także inicjowanie na tej podstawie doraźnych przedsięwzięć edukacyjnych dla środowiska policyjnego w zakresie walki i zapobiegania negatywnym stereotypom oraz przemocy motywowanej uprzedzeniami i nienawiścią.
5. Inicjowanie współpracy i utrzymywanie stałego kontaktu z przedstawicielami mniejszości społecznych, organizacjami pozarządowymi i instytucjami państwowymi działającymi na rzecz mniejszości społecznych.

6. Wypełnianie roli lokalnego koordynatora do spraw prowadzenia wizytacji przez Krajowy Mechanizm Prewencji przy Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Komitet Przeciwko Torturom (CPT).

Na bazie ww. dokumentów opracowano i wdrożono dwa centralne programy na potrzeby lokalnego doskonalenia zawodowego w Policji tj.: „Prawa człowieka w zarządzaniu Policją” oraz „Przeciwdziałanie stosowaniu tortur”.

W 2017 i 2018 roku opracowano także raport ogólny i szczegółowy z koordynacji działań na rzecz powołania zespołów do przeglądu obszarów podniesionych przez Europejski Komitet Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) podczas wizytacji policyjnych miejsc prawnej izolacji. W dniu 11 lipca 2017 roku Komendant Główny Policji Pan nadinsp. dr Jarosław Szymczyk po kontrasygnacie Zastępcy Komendanta Głównego Policji Pana nadinsp. Jana Lacha, zatwierdził *„Informację dotyczącą propozycji powołania zespołu do przeglądu obszarów podniesionych przez Europejski Komitet Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) podczas wizytacji policyjnych miejsc prawnej izolacji”*, opracowaną przez Biuro Prewencji KGP. Koordynację w zakresie wdrażania wniosków zawartych w Informacji powierzono Pełnomocnikowi KGP ds. Ochrony Praw Człowieka. W ramach działań koordynacyjnych Pełnomocnik KGP opracował pismo okólne do jednostek Policji precyzujące charakter działań do realizacji, zawierające między innymi następujące informacje:

1. Celem i istotą działań jest wczesna prewencja oraz niezwłoczne przeciwdziałanie ewentualnym nieprawidłowościom w zakresie funkcjonowania PdOZ i PID w wymiarze horyzontalnym (kadry, logistyka, szkolenia, uchybienia i nieprawidłowości, nadzór itp.).
2. Stałym punktem kontaktowym i wsparcia jest Pełnomocnik KGP ds. Ochrony Praw Człowieka.
3. Ostatni raport CPT dla Polski po wizytacji policyjnych miejsc detencji opracowany został dla Polski 27 listopada 2013 roku, będący w posiadaniu m. in. pełnomocników ds. opc.

4. Raport po wizytacji CPT policyjnych miejsc detencji, które miały miejsce w maju br. spodziewany jest około października br. (konsultacja Pełnomocnika z Ministerstwem Sprawiedliwości).
5. Uniwersalne Standardy CPT w zakresie m.in. zatrzymania osób można odnaleźć na stronie:
http://www.coe.int/en/web/cpt/standards?p_p_id=56_INSTANCE_rmo9MHZGnl46&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1&56_INSTANCE_rmo9MHZGnl46_languageId=pl_PL#police.
6. Doraźne zespoły robocze powinny zakończyć prace do 15 października br. i czas do dnia 30 października powinien być poświęcony na opracowanie sprawozdania do KGP.
7. Przewodniczącymi zespołów powinni być w miarę możliwości policyjni pełnomocnicy ds. ochrony praw człowieka przy realnym wsparciu kierowników jednostek, na których terenie znajdują się PdOZ i PID.
8. Warto rozważyć zaangażowanie do prac lokalnych policyjnych liderów ds. ochrony praw człowieka.
9. Czynności w ramach działania zespołów powinny być zracjonalizowane i dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb.
10. Nie wyznacza się proporcji (liczby) bezpośrednio wizytowanych jednostek. Priorytetem dla planowania wizytacji jednostek powinny być przede wszystkim wydarzenia nadzwyczajne, skargi na działania obsługi PdOZ i PID, postępowania dyscyplinarne, postępowania karne wobec osób obsługujących PdOZ i PID oraz brak wcześniejszych wizytacji/kontroli w roku 2017.
11. W ramach pracy zespołów należy wykorzystywać wszelkie dostępne materiały zgromadzone w ramach wewnętrznego systemu nadzoru i kontroli, przez Krajowy Mechanizm Prewencji, sędziów wizytatorów itp.
12. Należy unikać „wymuszonego” dublowania wizytowania lub gromadzenia informacji o PdOZ lub PID, które były przedmiotem kontroli, wizytacji, badania lub analizowania w 2017 roku, chyba że wystąpiły przesłanki, o których mowa w pkt. 10.
13. Dla punktu II, 4-5 Informacji (...) dane powinny stanowić tabelaryczne przedstawienie/zestawienie wszystkich aktywnych PdOZ i PID.

14. Od dnia 1 sierpnia br. uwaga zespołów powinna być skupiona przede wszystkim na jednostkach, na temat których jest najmniej zgromadzonych informacji lub dochodziło na terenie PdOZ lub PID do wydarzeń nadzwyczajnych.
15. O celu działania zespołów należy niezwłocznie powiadomić kierowników właściwych jednostek Policji, a czynności prowadzić w sposób możliwie niezakłócający codzienny tryb pracy jednostek.
16. Sprawozdanie powinno mieć charakter możliwie ujednolicony, dający perspektywę porównawczą (przykładowy wzór w załączeniu).

Pełnomocnik KGP koordynował powoływanie formalnie wyłonionych 17 zespołów monitorujących, stanowił bieżący punkt konsultacyjny dla jednostek Policji, zgromadził wyniki zespołów monitorujących (708 stron informacji zwrotnej), a także wyprowadził wnioski generalne:

1. Powołanie zespołów monitorujących w jednostkach Policji przyniosło wymierny efekt w postaci przeglądu obiektów, dokumentacji, form sprawowanego nadzoru itp., niemniej jednak działania te wydają się być nieco przedwczesne, ponieważ do chwili obecnej Polska nie otrzymała raportu końcowego CPT po wizycie złożonej w naszym kraju w maju br., zatem wnioski i rekomendacje nie są jeszcze znane Policji, a monitoring miał być ściśle powiązany z wynikami wizytacji CPT.
2. Opracowane przez Pełnomocnika KGP wytyczne oraz wzór sprawozdania znacznie ułatwiły przebieg prac oraz usystematyzowały proces gromadzenia danych otwierając możliwości dalszej analizy oraz badań porównawczych, czy też wnioskowania na poziomie szczegółowym.
3. Wszystkie jednostki Policji profesjonalnie podeszły do realizacji zadania, chociaż raporty końcowe różnią się od siebie- często istotnie, objętością i szczegółowością.
4. Formy sprawowanego nadzoru nad PdOZ oraz PID w zakresie formalno-strukturalnym uznać należy za właściwe. Wzmocnić należy nadzór faktyczny.
5. Stwierdzone uchybienia dotyczyły przede wszystkim prowadzonej dokumentacji służbowej ten obszar wymaga wzmocnienia nadzoru.
6. Niektóre jednostki Policji wyprowadziły postulaty o charakterze prawno-organizacyjnym oraz finansowym, które warto poddać dodatkowej analizie przez ekspertów z Biura Prewencji KGP.

7. Wnikliwa analiza postulatów prawno- organizacyjnych powinna być przedmiotem szerszej i uporządkowanej dyskusji (odprawy) tematycznej.
8. Ilość zgromadzonego materiału implikuje potrzebę przeprowadzania wnikliwej analizy oraz wyprowadzenia wniosków końcowych przez Biuro Prewencji KGP.
9. Proponuje się powtarzanie tego typu zorganizowanych działań, co najmniej raz na dwa lata.
10. Warto rozważyć włączenie do monitoringu zaleceń Krajowego Mechanizmu Prewencji ustanowionego przy Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz zaleceń sędziów penitencjarnych.
11. Wnioski szczegółowe wypracowane następczo przez Biuro Prewencji KGP warto omówić na odprawie kierunkowej pionu prewencji.
12. Warto rozważyć, aby za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych poinformować Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) o przeprowadzaniu tego rodzaju monitoringu, jako dobrej praktyki.

W następstwie tego dokumentu opracowana została szczegółowa „*Informacja dotycząca analizy postulatów prawno- organizacyjnych sformułowanych przez powołane w KWP/KSP zespoły do przeprowadzenia przeglądu policyjnych miejsc prawnej izolacji w odniesieniu do obszarów podniesionych przez przedstawicieli Europejskiego Komitetu Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)*”.

Opracowana została także „*Informacja dotycząca funkcjonowania w 2017 roku pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych oraz policyjnych izby dziecka*” i wraz z wnioskami przesłana została do jednostek Policji.

W zakresie nowych szkoleń, zmian w programach szkolenia tematycznie związanych z wizytacją CPT należy wskazać, że Komendant Główny Policji zaakceptował Stanowisko Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej KGP, w którym przedstawiona została potrzeba

praktycznego stosowania wiedzy z zakresu przestrzegania zasad etyki zawodowej i respektowania praw i wolności człowieka, przede wszystkim w procesie dydaktycznym.

W związku z powyższym decyzją nr 253 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 października 2017 r. powołano zespół do opracowania projektu programu doskonalenia zawodowego centralnego nauczycieli policyjnych z zakresu metodyki nauczania problematyki przestrzegania praw i wolności człowieka oraz etyki zawodowej podczas przedsięwzięć szkoleniowych.

Celem projektu jest podkreślenie istoty ww. zagadnień oraz optymalne przygotowanie kadry jednostek szkoleniowych do realizacji zajęć z przedmiotowego zakresu. Wzmocni on również przekaz dot. przestrzegania zasad etyki zawodowej i respektowania praw i wolności człowieka, nie tylko podczas zajęć bezpośrednio tym zagadnieniom poświęconych, ale również odpowiednio je wyeksponuje – zgodnie z zasadą interdyscyplinarności – na zajęciach przede wszystkim z zakresu taktyki i technik podejmowania interwencji oraz realizacji czynności procesowych. Wdrożenie programu zaplanowane zostało na II kwartał br. Ponadto informuję, że konieczność modelowania postaw policjantów w zakresie zgodnych z prawem zachowań jest podkreślana w całym procesie szkolenia i doskonalenia m. in. poprzez zobowiązanie nauczycieli policyjnych, odpowiednimi zapisami w programach szkolenia i nauczania, do nawiązywania do zasad etyki zawodowej i praw człowieka oraz kształtowania w tym zakresie pożądanych postaw i zachowań.

W sposób szczegółowy zagadnienia te uwzględnione są w:

- programie szkolenia zawodowego podstawowego
 - JM01 Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca
 - JS09 - Prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta i historia Policji,
 - JM02 Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby oraz podejmowanie interwencji
 - JS06 - Zatrzymanie osoby,
 - JM04 Pełnienie służby w konwojach i pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
 - JS02 - Pełnienie służby ochronnej w PDOZ,
 - JM10 Taktyka i techniki interwencji
 - JS02 - Stosowanie siły fizycznej jako środka przymusu bezpośredniego.

Program szkolenia zawodowego podstawowego został zmodyfikowany w grudniu 2016 r. Zmiana dotyczyła m.in. jednostki modułowej 10 Taktyka i techniki interwencji, którą rozszerzono o 63 godziny lekcyjne. Zwiększenie liczby godzin z przedmiotowego zakresu w sposób oczywisty wpływa na wykształcenie umiejętności na wysokim poziomie, a tym samym przyczynia się do zmniejszenia liczby błędów popełnianych podczas podejmowanych interwencji.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż program szkolenia zawodowego podstawowego jest szkoleniem obowiązkowym dla wszystkich nowo przyjętych policjantów i od grudnia 2016 r. do chwili obecnej ukończyło je 3 505 słuchaczy.

Program szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych:

W dniu 12 lipca 2017 r. decyzją nr 160 Komendanta Głównego Policji wprowadzono program szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych, do którego włączono m.in. w bloku IX Pragmatyka służbowa Temat nr 8 Ochrona praw człowieka w służbie funkcjonariusza Policji.

Program nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie pełnienia służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz w policyjnych izbach dziecka:

Komendant Główny Policji w dniu 31 grudnia 2015 r. decyzją nr 415 wprowadził program nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie pełnienia służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz w policyjnych izbach dziecka. Celem przedmiotowego programu jest m.in. doskonalenie wiedzy i umiejętności policjantów z zakresu przestrzegania praw człowieka osób przebywających w policyjnych miejscach prawnej izolacji. W temacie nr 6 umieszczono następujące zagadnienia: prawa człowieka – zagadnienia podstawowe, regulacje prawne dotyczące dyskryminacji oraz kształtowanie tolerancji w kontekście grup mniejszościowych i wielokulturowości.

Jednocześnie należy nadmienić, że sposób opracowywania i modyfikacji programów wskazany jest w decyzji nr 863 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. KGP poz. 176) w sprawie opracowywania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania. Na podstawie ww. decyzji kierownicy komórek organizacyjnych Komendy Głównej Policji składają wnioski programowe w zakresie swojej właściwości merytorycznej.

W związku z powyższym w przypadku potrzeby dokonania zmian w programach szkolenia i nauczania w zakresie tematyki pozostającej w zainteresowaniu Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu i Karaniu tj. tematyki związanej z miejscami detencji, służbami dyżurnymi, prewencją zachowań agresywnych, w tym tortur itp., Biuro Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej KGP, po otrzymaniu wniosku, podejmie niezwłocznie stosowne działania.

W zakresie inicjatyw w obszarze psychologii wskazać należy, że Wydział Psychologów Policyjnych Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej KGP koordynuje prace związane z przygotowaniem doskonalenia zawodowego lokalnego dla kadry kierowniczej Policji pn. „Warsztat Pro-Aktywnego Przełożonego”, który jest kontynuacją realizowanych w Policji do 2015 r. warsztatów pn. „System Wczesnej Interwencji”.

Program doskonalenia przewiduje 5-dniowe zajęcia warsztatowe, których celem jest rozwijanie umiejętności kadry kierowniczej w zakresie rozpoznawania i pro-aktywnego reagowania na niepożądane zachowania w środowisku służby i pracy. W I kwartale 2018 r. materiał zostanie przekazany do realizacji psychologom policyjnym i pełnomocnikom ds. Ochrony Praw Człowieka w komendach wojewódzkich (Stołecznej) Policji. W dalszej kolejności program doskonalenia zostanie dostosowany do specyfiki działania takich jednostek organizacyjnych Policji jak jednostki szkoleniowe, Centralne Biuro Śledcze Policji, Biuro Spraw Wewnętrznych Policji czy Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji.

Wymaga podkreślenia, że jakiegokolwiek przejawy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania przez funkcjonariuszy Policji spotykają się ze stanowczą i konsekwentną reakcją, włącznie z usunięciem z szeregów formacji.

Jednostki Straży Granicznej

Wydaje się, że punkt 35 Raportu został sporządzony w oparciu zarówno o obecnie obowiązujące przepisy (tj. ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach), jak i o przepisy ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach, która co do zasady obowiązywała do dnia 30 kwietnia 2014 r. W szczególności należy zwrócić uwagę, że **wprawdzie policja ma prawo do zatrzymania cudzoziemca, jednakże zgodnie z art. 394 ust. 4 pkt. 1 ww. ustawy Policja przekazuje cudzoziemca niezwłocznie właściwemu ze względu na miejsce jego zatrzymania**

organowi Straży Granicznej. Oznacza to, że Policja nie podejmuje wobec cudzoziemca innych czynności, takich jak np. wnioskowanie do sądu o umieszczenie go w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców (co miało miejsce zgodnie z reżimem uprzedniej ustawy).

Komitet ponadto nie wskazał, że po zatrzymaniu Straż Graniczna ma możliwość nie tylko zawnieioskować o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, ale również zgodnie z art. 398 ust. 1 ww. ustawy samodzielnie zastosować wobec niego środek alternatywny do detencji.

Nadto przypis 34 (wskazujący, że obecnie „areszty deportacyjne” zwane są „aresztami dla cudzoziemców”) wydaje się zbędny – w miejsce tego przypisu należałoby zastosować w samym tekście właściwą terminologię, tj. używać sformułowania „areszt dla cudzoziemców”.

Natomiast przypis 35, przywołujący art. 87 - 89 ustawy o cudzoziemcach, wskazuje po pierwsze błędnie źródło przepisów – poprawnie winna być w tym miejscu przywołana ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (dalej: ustawa o ochronie). Jednocześnie art. 87 - 89 tejże ustawy wskazują na okoliczności, gdy wnioskodawca o udzielenie ochrony międzynarodowej może zostać zatrzymany, na okoliczności, gdy wobec tej kategorii cudzoziemca mogą zostać zastosowane środki alternatywne do detencji, a także okoliczności, gdy może on zostać umieszczony w strzeżonym ośrodku. Ponadto należy podkreślić, że zgodnie z art. 89 ust. 6 ustawy o ochronie okres pobytu wnioskodawcy o udzielenie ochrony międzynarodowej w strzeżonym ośrodku nie może przekroczyć 6 miesięcy. Tym samym informacja wskazana w omawianym tu przypisie 35 jest informacją nieaktualną, wskazującą na stan prawny sprzed dnia 1 maja 2014 r.

Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Lesznowoli jest stale rozbudowywany, również przy zaangażowaniu środków zagranicznych. Począwszy od 2013 roku w ramach projektów współfinansowanych z programu SOLID wyremontowano i wyposażono budynek nr 1 strzeżonego ośrodka. Pozwoliło to na uruchomienie bloku męskiego dla 49 osób. Ponadto wymieniono ogrodzenie wewnętrzne, wybudowano boisko sportowe i plac rekreacyjny dla cudzoziemców.

Obecnie, tj. w okresie 2016-2018, projekt realizowany jest przy udziale finansowania z Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, który zakłada kompleksową przebudowę budynków

w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Leszniewoli, w tym zwiększenie jego pojemności do 73 miejsc. Prace polegają na:

- przebudowie budynku nr 2 (celem dostosowania budynku do zakwaterowania dodatkowych 24 cudzoziemców),
- budowie oczyszczalni ścieków,
- modernizacji kotłowni,
- rozbiórce budynku po obecnej oczyszczalni ścieków,
- budowie budynku nr 5 (budynek magazynowy),
- zagospodarowaniu terenu,
- doposażeniu budynku nr 1 (kabinowa palarnia wewnętrzna, sprzęt kwaterunkowy, urządzenie RTG do kontroli bezpieczeństwa),
- budowie budynku garażowego.

Już po uzyskaniu w trakcie wizyty CPT pierwszych sygnałów o wskazanych w punkcie 37 nieprawidłowościach (zwracaniu się do cudzoziemców po numerach sprawy i zakłócaniu ciszy nocnej poprzez sprawdzanie w godzinach nocnych stanu osobowego cudzoziemców) pismem z dnia 5 czerwca 2017 r. zwrócono się do kierownictwa Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białymstoku o zaprzestanie tego typu praktyk, tj. dokonywanie kontroli w porze nocnej wyłącznie w przypadku zaistnienia takiej konieczności.

Należy zapewnić Komitet, że Straż Graniczna podejmuje na bieżąco wszelkie niezbędne kroki, by zapobiegać przejawom przemocy wśród cudzoziemców, w tym zwraca szczególną uwagę na aspekt monitorowania cudzoziemców. W tym celu podejmowane są działania systemowe obejmujące wszystkie strzeżone ośrodki. Dla przykładu należy podkreślić, że z dniem 3 listopada 2017 r. wprowadzono tzw. arkusze obserwacyjne, które są efektem wspólnie podjętego dialogu z jedną z organizacji pozarządowych. Arkusze obserwacyjne są wypełniane przez opiekunów socjalnych w ramach prowadzonego monitoringu/obserwacji osób należących do kategorii o szczególnych potrzebach. Istotne jest, że zawierają one obserwacje zarówno tzw. opiekunów socjalnych, jak i innych osób pracujących w ośrodku i mających kontakt z cudzoziemcami. Takie rozwiązanie ma pozwolić na objęcie jednym arkuszem niezależnych spostrzeżeń różnych osób.

Odnosnie sposobu otwierania okien w pomieszczeniach mieszkalnych w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Lesznowoli należy w pierwszej kolejności wskazać, że w związku z postulatami organizacji pozarządowych i Rzecznika Praw Obywatelskich związanymi z usunięciem krat zewnętrznych, tak by okna te nie przypominały reżimu więziennego, konieczne było zastosowanie tzw. okien bezpiecznych. Tego typu okna, zastosowane w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Lesznowoli oraz w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Kętrzynie, nie posiadają klamek, tym samym nie ma możliwości ich samodzielnego otwarcia. Okna otwierane są kluczem, który jest w posiadaniu służby dyżurnej. Oznacza to, że cudzoziemcy zgłaszają potrzebę otwarcia lub zamknięcia okna służbie dyżurnej. Poza samym sposobem otwierania tego typu okien, nie ma żadnych innych ograniczeń, które miałyby niekorzystnie wpływać na dostęp do świeżego powietrza.

Natomiast w kontekście braku zasłon w oknach uznano uwagę Komitetu za zasadną. W dniu 5 marca 2018 r. Dyrektor Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej polecił we wszystkich strzeżonych ośrodkach dokonanie weryfikacji, które pomieszczenia mieszkalne cudzoziemców są najbardziej narażone na niekorzystne warunki atmosferyczne (zbyt duże nasłonecznienie) i podjęcie niezbędnych kroków zmierzających do zapewnienia w nich odpowiedniego wyposażenia okien (w rolety lub zasłony).

W ramach realizacji zadania pod nazwą "Modernizacja Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białymstoku" do dnia 20 grudnia 2018 roku przewiduje się wykonanie następujących prac:

- przesunięcie wejścia do aresztu dla cudzoziemców (areszt w dalszym ciągu pozostaje zamknięty z uwagi na brak potrzeby jego otwierania) do kolejnego przęsła budynku,
- wykonanie drzwi awaryjnych pomiędzy strzeżonym ośrodkiem a aresztem dla cudzoziemców,
- zmiana przeznaczenia dwóch pomieszczeń aresztu (na pomieszczenie do przyjmowania cudzoziemców oraz na pomieszczenie do wykonywania czynności administracyjnych wobec cudzoziemców),
- kompleksowa przebudowa toalet i umywalki, w tym w izolatkach,

- budowa systemu ogłaszania komunikatów głosowych (radiowęzeł),
- wykonanie 4 wnęk na korytarzach pierwszego i drugiego piętra, z przeznaczeniem na umieszczenie w nich warników (pojemniki typu zaparzacze do wody, napojów);
- montaż zapalarek elektrycznych do papierosów w palarniach wewnętrznych, montaż wentylacji mechanicznej,
- wykonanie instalacji dostępu do systemów teleinformatycznych w salach komputerowych,
- rozbudowa i przebudowa instalacji telewizji dozorowej CCTV IP (systemu monitoringu),
- rozbudowa instalacji zasilania awaryjnego gwarantowanego dla strzeżonego ośrodka i wymiana zasilacza awaryjnego UPS,
- przebudowa i rozbudowa systemu sygnalizacji włamania i napadu w pomieszczeniach strzeżonego ośrodka (sygnalizacji alarmowej).

W dniu 8 marca 2018 r. zakończona została procedura przetargowa. Wyłoniony wykonawca w ciągu 14 dni powinien rozpocząć powyższe prace modernizacyjne.

Drugi etap inwestycji zostanie ujęty w nowej perspektywie finansowej 2019-2021 i obejmie w szczególności: wykonanie boiska wielofunkcyjnego z oświetleniem zewnętrznym, usunięcie krat wewnętrznych w ciągach komunikacyjnych i zastąpienie ich ściankami z bezpiecznym wypełnieniem szklanym, przebudowę systemu telewizji dozorowej CCTV IP strzeżonego ośrodka i terenu ośrodka (systemu monitoringu).

Już po uzyskaniu w trakcie wizyty CPT pierwszych sygnałów o możliwych nieprawidłowościach dotyczących skarg na wyżywienie w kontekście zarówno jakościowym, jak i ilościowym, pismem z dnia 5 czerwca 2017 r. polecono kierownictwu Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białymstoku zweryfikowanie jakości usług oferowanych w zakresie żywienia.

Odnosnie obowiązujących norm żywnościowych należy wskazać, że kwestia ta jest regulowana przez rozporządzenie z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie strzeżonych ośrodków i aresztów dla cudzoziemców, które w § 23 stanowi, że cudzoziemcy umieszczeni

w strzeżonym ośrodku otrzymują trzy posiłki dziennie, w tym jeden posiłek gorący, oraz napoje. Natomiast dzienna wartość energetyczna posiłków i napojów wynosi:

1) dla dzieci:

- od 300 do 900 kcal – do ukończenia 6. miesiąca życia;
- od 700 do 1000 kcal – od 7. miesiąca do ukończenia 1. roku życia;
- od 1000 do 1700 kcal – powyżej 1. roku do ukończenia 4. roku życia;
- od 1700 do 2600 kcal – powyżej 4. roku do ukończenia 12. roku życia;
- od 2600 do 3400 kcal – powyżej 12. roku do ukończenia 18. roku życia;

2) dla chorych, kobiet w ciąży i kobiet karmiących – od 2600 do 3400 kcal;

3) dla pozostałych cudzoziemców – co najmniej 2600 kcal.

Odnośnie wysokości stawki żywieniowej (9 zł. 60 gr.) należy wskazać, że wysokość stawki mieści się w ogólnie przyjętych ramach wysokości stawek żywieniowych stosowanych przy zbiorowym żywieniu (dla porównania w zakładach karnych minimalna wysokość podstawowej stawki żywieniowej dla osadzonego została określona na 4 zł.). Niewłaściwe wydaje się w tym miejscu również przeliczanie wskazanej kwoty z PLN na EURO z uwagi na dosyć znaczne zróżnicowanie cenowe pomiędzy Polską a państwami strefy EURO.

Natomiast odnośnie zabezpieczenia w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białymstoku pomieszczenia do samodzielnego przygotowania posiłków należy wskazać, że już po wizycie Komitetu do dyspozycji cudzoziemców udostępniono kuchenkę mikrofalową. Ponadto w ramach prac remontowych przewidzianych na rok 2018 przewidziano wykonanie w ciągach komunikacyjnych czterech specjalnych wnęk, gdzie zostaną zamontowane tzw. warniki, tj. naczynia z gorącą wodą lub napojem (patrz pkt. 40). W kontekście Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białymstoku należy również podkreślić, że jest to ośrodek posiadający własną kuchnię zamiast żywienia w formie cateringu, co z pewnością jest rozwiązaniem bardziej optymalnym.

Należy podkreślić, że Straż Graniczna dokłada wszelkich starań, by na bieżąco zwiększać ukompletowanie jednostek organizacyjnych, w tym strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców, tak by zapewnić sprawne ich funkcjonowanie.

Obecnie stan ukompletowania w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Lesznowoli przedstawia się następująco:

- 76 etatów – faktycznie obsadzonych 60 osobami, w tym w grupie konwojowo-ochronnej 53 etaty z obsadą 46 osób.

Stan ukompletowania w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białymstoku przedstawia się następująco:

- 156 etatów – faktycznie obsadzonych 132 osobami, w tym w sekcji ochronnej 83 etaty z obsadą 73 osób.

Stany faktyczne ukompletowania grupy konwojowo-ochronnej w Lesznowoli oraz sekcji ochronnej w Białymstoku zostały wyszczególnione z uwagi na fakt, że do zadań właśnie tych komórek wewnętrznych należy zabezpieczenie pobytu cudzoziemców na zewnątrz.

Jednocześnie należy odnieść się do samej świadomości cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców o możliwości swobodnego dostępu do stref rekreacyjno-sportowych na zewnątrz. Każdy cudzoziemiec przyjmowany do strzeżonego ośrodka otrzymuje „Pouczenie o przysługujących mu prawach i nałożonych obowiązkach oraz zasadach pobytu osób umieszczonym w strzeżonym ośrodku” oraz „Porządek dnia”. W Pouczeniu, w części „Uprawnienia” pkt. 13 stanowi o prawie do poruszania się po terenie ośrodka w godzinach 7.00-22.00, a w dni świąteczne w godzinach 8.00-22.00, za wyjątkiem miejsc, do których administracja ośrodka wydała zakaz wstępu. Ponadto w „Porządku dnia” w części „Sposób organizacji zajęć własnych” pkt. 1 stanowi, że zajęcia własne osób umieszczonych mogą odbywać się z możliwością korzystania ze świetlicy, pracowni komputerowej, biblioteki oraz placu rekreacyjno-sportowego i boiska. Zarówno „Pouczenie o przysługujących mu prawach i nałożonych obowiązkach oraz zasadach pobytu osób umieszczonym w strzeżonym ośrodku”, jak i „Porządek dnia”, dostępne są w 17 wersjach językowych. Jednakże w celu podkreślenia swobody w poruszaniu się po terenie strzeżonego ośrodka w „Pouczenie o przysługujących mu prawach i nałożonych obowiązkach oraz zasadach pobytu osób umieszczonym w strzeżonym ośrodku” wspomniany pkt. 13 zostanie doprecyzowany, że dotyczy to zarówno miejsc wewnątrz budynku, jak i na zewnątrz budynku strzeżonego ośrodka.

Odnośnie proponowanej przez strzeżone ośrodki oferty zajęć należy zapewnić Komitet, że kwestia ta jest na bieżąco monitorowana z poziomu Komendy Głównej Straży Granicznej. Wyznaczony koordynator ds. strzeżonych ośrodków dokłada wszelkich starań, aby oferta tych zajęć organizowanych przez sekcje edukacyjne strzeżonych ośrodków była urozmaicona oraz dostosowana do profilu ośrodka. Sekcje edukacyjne zobowiązane są przysyłać do wglądu i oceny harmonogram planowanych na każde nadchodzące półrocze zajęć i przedsięwzięć. Plany te powinny uwzględniać ewentualne sugestie i propozycje cudzoziemców.

Zweryfikowano stan faktyczny w zakresie obowiązku zapewnienia obecności pielęgniarek we wszystkich strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, który wynikał z polecenia Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 4 listopada 2013 r. (polecenie wydłużenia od dnia 2 stycznia 2014 r. dyżuru pielęgniarek, by obejmował on wszystkie dni tygodnia, również niedziele i święta, w godz. 7.30 - 21.30). Ustalono, że powyższe polecenie jest realizowane we wszystkich strzeżonych ośrodkach (tj. obecność pielęgniarek jest zapewniona we wszystkie dni tygodnia w godz. 7.30 - 21.30). Tym samym nie potwierdzono występowania jakichkolwiek nieprawidłowości w tym zakresie.

Ponadto w kontekście zalecenia planowania służb w taki sposób, by na każdej zmianie nocnej znajdował się funkcjonariusz posiadający przeszkolenie z pierwszej pomocy przedmedycznej, należy zgodzić się z zaleceniami Komitetu. Tym samym Dyrektor Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej pismem z dnia 6 marca 2018 r. polecił komendantom oddziałów Straży Granicznej nadzorującym strzeżone ośrodki dla cudzoziemców planowanie służb z uwzględnieniem zaleceń Komitetu.

Po zweryfikowaniu stanu faktycznego w zakresie czasu przeprowadzania badań medycznych cudzoziemca po przyjęciu do strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców we wszystkich takich ośrodkach poleceniem Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 5 marca 2018 r. zobligowano wszystkich komendantów oddziałów Straży Granicznej nadzorujących strzeżone ośrodki dla cudzoziemców do podjęcia natychmiastowych działań w celu zabezpieczenia obecności lekarza w każdym dniu tygodnia.

Odnośnie zakresu przeprowadzanych badań nie można się zgodzić z przekonaniem Komitetu, że taki zakres nie uwzględnia identyfikacji osób zagrożonych ryzykiem samookaleczenia, rejestracji obrażeń ciała, czy też nie gwarantuje badań pod kątem chorób zakaźnych. Należy podkreślić, że od dnia 12 grudnia 2016 r. obowiązuje ujednolicona lista badań obowiązkowych, którym poddawany jest cudzoziemiec, a są to: zdjęcie klatki piersiowej (RTG) lub szybki test na obecność gruźlicy typu IGRA (T-Spot TB lub Quantiferon) dla kobiet w okresie ciąży, badanie elektrokardiograficzne (EKG), morfologię krwi z rozmazem, poziom glukozy, markery: HCV, HBS, HIV, klasyczny odczyn kiłowy (WR lub USR lub VDRL), wywiad epidemiologiczny, a w przypadku kobiet w wieku 18-45 lat -test ciążowy. Ponadto każdemu cudzoziemcowi zakładana jest karta zdrowia, zgodnie z zasadami prowadzenia dokumentacji medycznej określonymi ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, gdzie w przypadku występowania obrażeń dokonywane są stosowne adnotacje. Ponadto od dnia 9 maja 2016 r. wprowadzono pogłębiony kwestionariusz "Wywiad chorobowy w ramach badania wstępnego cudzoziemca przyjmowanego do Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców". Przedmiotowa ankieta, po jej wypełnieniu przez cudzoziemca i analizie przez personel medyczny, jest umieszczana w dokumentacji medycznej cudzoziemca.

Należy zapewnić Komitet, że każdorazowo obecność funkcjonariusza Straży Granicznej podczas badania lekarskiego jest rezultatem zgłoszonej w tym zakresie prośby lekarza. Nie jest regułą, aby funkcjonariusz był obecny podczas badania lekarskiego. Ponadto dokumentacja medyczna jest tworzona, przechowywana i udostępniana zgodnie z zasadami ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Tak więc nie jest ona dostępna dla personelu pozamedycznego. Ponadto w przypadku zwalniania ze strzeżonego ośrodka cudzoziemca, wobec którego toczy się postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej i kierowania go do ośrodka recepcyjnego, dokumentacja medyczna cudzoziemca przekazywana jest bezpośrednio przez personel medyczny cudzoziemcowi, lub też podmiotowi udzielającemu świadczeń zdrowotnych w ośrodku recepcyjnym, jeżeli cudzoziemiec odmówi przyjęcia takiej dokumentacji, a jest to niezbędne z uwagi na zapewnienia ciągłości świadczeń zdrowotnych.

Zasadą jest, że w przypadku, gdy psycholog lub lekarz nie posługują się językiem znanym cudzoziemcowi, zapewniana jest obecność tłumacza podczas konsultacji (psychologicznej lub lekarskiej). Należy podkreślić, że problem w komunikacji językowej pomiędzy psychologiem/lekarzem a cudzoziemcem w zasadzie uniemożliwiłby przeprowadzenie konsultacji, a tym samym uczyniłby ją bezcelową. Faktem jest, że w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Białymstoku od kilku miesięcy istnieje problem wakuatu psychologa. Kierownictwo ośrodka dokłada wszelkich starań, by pozyskać odpowiednio wykształconą osobę na to miejsce (obecnie taka osoba jest na kilkumiesięcznym przeszkoleniu zawodowym w ośrodku szkoleniowym Straży Granicznej). Należy jednakże podkreślić, że w celu wyeliminowania tego typu sytuacji na szczeblu centralnym podjęto systemowe rozwiązania zarządcze. Nakazano zmienić zakres obowiązków psychologom zatrudnionym w oddziałach Straży Granicznej, przy których funkcjonuje strzeżony ośrodek, tak by mogli oni realizować swoje zadania nie tylko na potrzeby oddziału Straży Granicznej, ale również na potrzeby cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. Tym samym Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białymstoku może korzystać niezależnie z usług psychologów zatrudnionych w Podlaskim Oddziale Straży Granicznej w Białymstoku.

Skargi zgłaszane Komitetowi w zakresie rzekomego braku informacji o stanie procedury wydają się być bezpodstawne, gdyż Straż Graniczna przykłada dużą wagę do transparentności procedur prowadzonych w sprawach cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach, w związku z tym, że takie podejście pozwala uniknąć eskalacji negatywnych emocji. Już 17 września 2015 r. zatwierdzono i wprowadzono w życie „Zasady postępowania Straży Granicznej z osobami wymagającymi szczególnego traktowania”. Algorytm ten m.in. definiuje kategorię osób wymagających szczególnego traktowania, a także ustanawia mechanizmy monitorujące nastroje i zachowania cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach. Zgodnie z przyjętymi zasadami każdemu cudzoziemcowi przyjmowanemu do strzeżonego ośrodka przydzielany jest „opiekun powrotowy” oraz „opiekun socjalny”. To właśnie opiekun powrotowy obowiązany jest przekazywać wszelkie informacje związane z prowadzonymi procedurami administracyjnymi, w tym wskazywać możliwości złożenia odwołania. Opiekun socjalny jest natomiast odpowiedzialny za zapoznanie cudzoziemca z infrastrukturą strzeżonego ośrodka i zasadami

pobytu w nim, a także za prowadzenie z cudzoziemcem rozmów w charakterze opiekuna i monitorowanie jego zachowań.

Odnosnie bezpłatnej pomocy prawnej przysługującej cudzoziemcom należy wskazać, że taka pomoc jest udzielana systemowo osobom znajdującym się w procedurze o udzielenie ochrony międzynarodowej. Natomiast cudzoziemcy, wobec których toczy się postępowanie w sprawie zobowiązania do powrotu mogą na dzień dzisiejszy korzystać z oferty organizacji pozarządowych zajmujących się udzielaniem pomocy cudzoziemcom, których przedstawiciele mogą wizytować cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach w celu udzielania im pomocy prawnej. Jeśli chodzi o rozwiązanie systemowe, to należy podkreślić, że właściwe rozwiązania znajdują się w projekcie ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Projekt ten jest na etapie prac w Radzie Ministrów.

Odnosnie tłumaczenia decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu należy wskazać, że decyzja taka jest tłumaczona w części rozstrzygnięcia oraz w części pouczenia o przysługujących mu prawach. Ponadto każda decyzja administracyjna jest omawiana z cudzoziemcem przez opiekuna powrotowego.

Projektowana zmiana ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP podyktowana jest potrzebami wynikającymi z dynamicznie zmieniającej się sytuacji migracyjnej w Europie, a także potrzebą dostosowania prawa polskiego do wszystkich możliwości, jakie daje art. 43 dyrektywy 2013/32/UE. Projektowane zmiany wprowadzą przede wszystkim możliwość rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w tzw. procedurze granicznej, co oznacza, że cudzoziemcy składający na granicy przedmiotowy wniosek, a nieposiadający prawa wjazdu na terytorium RP, po złożeniu takiego wniosku będą mogli zostać umieszczeni w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców na okres 28 dni, w którym to czasie właściwy w tym zakresie organ będzie zobowiązany rozpatrzyć taki wniosek. Jeżeli jednakże zebrany materiał dowodowy będzie wskazywać, że postępowanie nie będzie mogło zostać przeprowadzone w trybie granicznym, cudzoziemiec zostanie zwolniony i skierowany do ośrodka recepcyjnego. Ww. trybowi nie

będą podlegać osoby małoletnie bez opieki oraz osoby, które doznały przeżyć traumatycznych.

Straż Graniczna zwraca szczególną uwagę na konieczność podnoszenia kwalifikacji w zakresie umiejętności językowych. W tym celu już od kilku lat w sposób efektywny wykorzystywane są fundusze zagraniczne. W okresie od września 2011 do czerwca 2015 r. w ramach środków z Europejskiego Funduszu Powrotu Imigrantów prowadzono kursy językowe z języka angielskiego, rosyjskiego, ukraińskiego oraz chińskiego (na poziomach A1-C1). Przeszkolono łącznie 550 osób. Dodatkowo 40 osób ukończyło kursy języków orientalnych: gruzińskiego, wietnamskiego oraz urdu na poziomie A2. Z tej grupy 20 osób dalej konstituowało naukę, uzyskując poziom biegłości językowej B1. Na zakończenie tych kursów odbyły się wizyty studyjne odpowiednio w Wietnamie, Indiach oraz w Gruzji, w których uczestniczyły po trzy osoby z każdego kursu językowego, które osiągnęły najlepsze wyniki w nauce. Z kolei w okresie od września 2015 r. do listopada 2016 r. w ramach środków z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (projekt 26/NMF PL 15/14) przeprowadzono kursy językowe z języka angielskiego, rosyjskiego oraz niemieckiego. Realizacja tych szkoleń była odpowiedzią na potrzeby szkoleniowe Straży Granicznej zidentyfikowane podczas przeprowadzonej w 2013 r. misji ewaluacyjnej Schengen, a także innych kontroli i monitoringów wewnętrznych i zewnętrznych. W ramach projektu przeszkolonych zostało 399 funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej. Kursy były prowadzone na poziomach A1-C2. Obecnie w ramach Funduszu Azylu Migracji i Integracji (projekt nr 19/2-2017/BK-FAMI) przeprowadzane są kursy językowe dla personelu Straży Granicznej. Kursy językowe mają za zadanie podniesienie kwalifikacji językowych funkcjonariuszy i pracowników cywilnych, którzy w ramach wykonywanych obowiązków służbowych, mają bezpośredni kontakt z cudzoziemcami w procedurze powrotowej, w tym podczas ich pobytu w strzeżonych ośrodkach. Wybrane języki to: rosyjski, angielski i chiński. Kursy są prowadzone na poziomach A1-C1 i obejmują łącznie 515 osób (w tym: angielski – 312 osób, rosyjski – 200 osób i chiński – 3 osoby) ze wszystkich jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, w tym z Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG. Kursy te będą trwały od września 2017 do listopada 2018 roku.

Należy zgodzić się z opinią Komitetu, że noszenie w codziennej służbie przez funkcjonariuszy sekcji ochrony paralizatorów i pałek służbowych w sposób demonstracyjny, nie powinno być zasadą w pełnieniu służby w strzeżonych ośrodkach. W związku z tym Dyrektor Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej zweryfikował we wszystkich strzeżonych ośrodkach praktykę stosowaną w tym zakresie i pismem z dnia 6 marca 2018 r. zalecił pobieranie paralizatorów i pałek służbowych wyłącznie w sytuacjach koniecznego użycia takiego sprzętu.

Należy równocześnie zaznaczyć, że zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego określa ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, i tylko zgodnie z jej przepisami środki przymusu bezpośredniego są stosowane.

Odnosnie stosowania w strzeżonych ośrodkach pasów obezwładniających i kaftanów bezpieczeństwa należy wskazać, że strzeżone ośrodki co do zasady są wyposażone w tego typu środki przymusu bezpośredniego. Obecnie Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Lesznowoli dysponuje 3 pasami i 2 kaftanami bezpieczeństwa, natomiast Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białymstoku dysponuje 7 pasami i 10 kaftanami bezpieczeństwa. W tym miejscu należy podkreślić, że środki te stosowane są sporadycznie i zawsze zgodnie z ustawą z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. W 2017 r. kaftany bezpieczeństwa i pasy obezwładniające nie zostały użyte ani razu w żadnym strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców.

Nie potwierdzono skarg w zakresie nieprzestrzegania w strzeżonych ośrodkach przez funkcjonariuszy Straży Granicznej dwuetapowego sposobu szczegółowego sprawdzenia cudzoziemców. Jednakże z uwagi na wysoki stopień wrażliwości tej kwestii Dyrektor Zarządu ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej przypomniał pismem z dnia 6 marca 2018 r. kierownictwu wszystkich strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców o obowiązku przeprowadzania czynności szczegółowego sprawdzenia w sposób dwuetapowy, z poszanowaniem godności cudzoziemca, zgodnie z zaleceniami zawartymi w piśmie z dnia 1 czerwca 2016 r.

Odnosząc się do poruszonej przez Komitet możliwości korzystania przez cudzoziemców z technologii typu VoIP (Voice over Internet Protocol) umożliwiającej bezkosztowe

międzynarodowe połączenia telefoniczne należy wskazać, że ze względów bezpieczeństwa takich możliwości nie zapewnia żaden ze strzeżonych ośrodków. Cudzoziemcy mogą jednakże komunikować się ze światem zewnętrznym poprzez używanie stron poczty elektronicznych.

Odnosząc się natomiast do poruszonej przez Komitet zasady limitu 500 zł, jako maksymalnej kwoty przeznaczonej do wydania przez cudzoziemców w trakcie pobytu w strzeżonym ośrodku, na wstępie należy wskazać, że jest to mylnie zinterpretowany przepis prawa. Przedmiotowa kwestia wiąże się z określoną w przepisach ustawy o cudzoziemcach zasadą, zgodnie z którą koszty wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu są ponoszone przez cudzoziemca, którego decyzja dotyczy, lub inne osoby/podmioty wskazane w tej ustawie.

Zgodnie z art. 343 ust. 1 ww. ustawy należności z tytułu kosztów wydania i wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu mogą być potrącane ze środków pieniężnych cudzoziemca znajdujących się w depozycie strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców (jeżeli cudzoziemiec ten jest obowiązany do ich pokrycia). Tym samym komendant oddziału Straży Granicznej lub komendant placówki Straży Granicznej, któremu podlega strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, ustala, w terminie 14 dni od dnia przyjęcia cudzoziemca do strzeżonego ośrodka lub aresztu dla cudzoziemców, ryczałt na pokrycie należności z tytułu ww. kosztów.

Ryczałt stanowi przybliżoną wysokość kosztów określanych w drodze decyzji o ustaleniu wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Ustala się go z uwzględnieniem wysokości zryczałtowanych dziennych kosztów pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku oraz okresu pobytu w strzeżonym ośrodku wskazanego w postanowieniu o umieszczeniu cudzoziemca w takim ośrodku. Wysokość ryczałtu może ulec zmianie, w szczególności jeżeli pobyt cudzoziemca w strzeżonym ośrodku zostanie przedłużony. Środki pieniężne cudzoziemca, znajdujące się w depozycie strzeżonego ośrodka, w kwocie do wysokości ustalonego ryczałtu, są przechowywane i nie podlegają zwrotowi do czasu wydania decyzji o ustaleniu wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu lub dokonania stosowanego potrącenia przez organ Straży Granicznej.

Jeżeli cudzoziemiec nie posiada środków w odpowiedniej wysokości, pozostawia się mu do dyspozycji środki pieniężne w kwocie nie niższej niż 600 zł (do 12 lutego 2018 r. było to 500 zł) dla każdego członka rodziny umieszczonego w strzeżonym ośrodku, na zaspokojenie bieżących potrzeb podczas pobytu w tym ośrodku. W przypadku przedłużenia pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku kwotę tę można powiększyć o 100 zł na każdy dodatkowy miesiąc pobytu cudzoziemca i członków jego rodziny, jeżeli jest to uzasadnione ich bieżącymi potrzebami.

Tym samym twierdzenie dotyczące istnienia zasady nakładającej limit 500 zł (600 zł), jaką zatrzymani mogą wydać podczas pobytu w strzeżonym ośrodku nie jest prawdziwe. Cudzoziemiec może swobodnie dysponować własnymi środkami znajdującymi się w depozycie strzeżonego ośrodka, z wyjątkiem tych środków, które zostały zabezpieczone na poczet należności wynikających z wydanej decyzji o ustaleniu wysokości kosztów związanych z wydaniem i wykonaniem decyzji o zobowiązaniu go do powrotu.

Jeszcze w 2013 r. w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy cudzoziemcami umieszczonymi w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców a jego personelem ustalono kilka możliwości zgłaszania przez cudzoziemców skarg, próśb lub żądań. Wszelkie zastrzeżenia cudzoziemiec może przekazać bezpośrednio kierownikowi strzeżonego ośrodka, do którego cudzoziemiec może umówić się na rozmowę. Może też je zgłosić w rozmowie z opiekunem socjalnym, lub w ramach kontaktu z psychologiem. Najbardziej anonimowym sposobem jest użycie tzw. "skrzynek pocztowych", znajdujących się w ciągach komunikacyjnych, do których każdy ma swobodny dostęp. Skrzynki raz dziennie są opróżniane przez służbę dyżurną. Taki system komunikacji pozwala na większą swobodę wypowiedzi, w szczególności, gdy przedmiotem skargi są kwestie zasad ogólnospołecznego współżycia.

Ponadto planowane jest zobligowanie pełnomocników ds. ochrony praw człowieka i równego traktowania, którzy funkcjonują w każdym oddziale Straży Granicznej, do pełnienia 2-3 razy w tygodniu dyżurów w strzeżonych ośrodkach. Celem dyżurów będzie w szczególności podniesienie świadomości cudzoziemców w zakresie przysługujących im praw i nałożonych na nich obowiązków.

Jednostki penitencjarne

Kierownictwo wszystkich szczebli organizacyjnych Służby Więziennej prowadzi nieustanne działania zmierzające do stałej poprawy warunków wykonywania kar pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania panujących w podległych zakładach karnych i aresztach śledczych. Na działania te składa się szereg przedsięwzięć, podejmowanych zarówno w obszarze działalności szkoleniowej, jakiej podlegają funkcjonariusze i pracownicy cywilni Służby Więziennej, jak również w przedmiocie prowadzenia działalności inwestycyjnej obejmującej prace koncepcyjne zmierzające do budowy nowych jednostek penitencjarnych, spełniających wszystkie międzynarodowe standardy panujące w dziedzinie penitencjarnej, jak również prace modernizacyjne istniejącej infrastruktury więziennej, koncentrujące się na poprawie warunków socjalno-bytowych panujących w polskich jednostkach penitencjarnych.

Sposób traktowania osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych jest przedmiotem szkoleń prowadzonych dla kadry, zarówno w poszczególnych jednostkach organizacyjnych, jak i w szczególności w ośrodkach szkolenia Służby Więziennej w ramach szkolenia wstępnego, zawodowego oraz specjalistycznego. Poczesne miejsce zajmują w programach tych szkoleń treści traktujące o zasadach humanitaryzmu, praworządności, tolerancji, jak również tematyka związana z międzynarodowymi standardami postępowania z osobami pozbawionymi wolności. Szczególny nacisk położony jest na wyposażenie funkcjonariuszy i pracowników w wiedzę o najważniejszych zasadach dotyczących postępowania z osobami pozbawionymi wolności zawartych w Europejskiej konwencji o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, Kodeksie etyki zawodowej funkcjonariuszy, Rezolucji VIII Kongresu ONZ dotyczących tymczasowego aresztowania oraz Europejskich Regułach Więziennych. Funkcjonariusze posiadają wiedzę na temat regulacji związanych z ochroną międzynarodową praw człowieka, zapoznawani są również z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Warunki detencji

a. Warunki materialne

Według stanu na dzień 2 marca 2018 r. – w aresztach śledczych i zakładach karnych przebywało ogółem 75 277 osadzonych, co stanowiło 90,3% ogólnej pojemności jednostek penitencjarnych wynoszącej 83 374 miejsca. Zaludnienie oddziałów mieszkalnych występowało na poziomie 91,2% tzn. w oddziałach mieszkalnych przebywało 73 588 osadzonych przy pojemności 80 694 miejsc zakwaterowania. Natomiast 1 689 osadzonych jest zakwaterowanych w celach mieszkalnych znajdujących się w oddziałach szpitalnych, oddziałach i celach wymienionych w art. 88a § 3 i art. 212a § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, zwanej dalej Kkw, celach izolacyjnych, izbach chorych, pomieszczeniach usytuowanych w domach dla matki i dziecka oraz oddziałach tymczasowego zakwaterowania skazanych – wyłączonych z ogólnej pojemności jednostek penitencjarnych na podstawie § 2 ust. 2 pkt. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. z 2009 r., nr 202, poz. 1564 z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Według danych na dzień 28 lutego 2018 r. liczba orzeczeń oczekujących na wykonanie kształtuje się na poziomie 54 089 i dotyczy 43 268 osób. W przypadku 38 411 osób termin stawienia się w areszcie śledczym w celu odbycia kary już upłynął, a osoby te nadal nie zgłosiły się w jednostce penitencjarnej.

Wymogi dotyczące minimalnej powierzchni w celi mieszkalnej zostały określone w prawie krajowym w art. 110 § 2 Kkw, zgodnie z którym norma powierzchni w celi mieszkalnej, przypadającej na osadzonego, wynosi nie mniej niż 3 m².

Należy również podkreślić, że przy tak wysokiej liczbie populacji osadzonych w stosunku do możliwości infrastrukturalnych Służby Więziennej na dzień dzisiejszy nie jest możliwe zapewnienie każdemu osadzonemu 4 m² minimalnej powierzchni celi mieszkalnej. Niemniej jednak Służba Więzienna w dalszym ciągu czyni starania związane z budową nowych zakładów karnych, które spełniałyby standardy, jednakże zależy to w znacznej mierze zarówno od polityki karnej państwa, jak i jego możliwości finansowych.

Służba Więzienna nadal kontynuuje podjęte działania w zakresie rozwiązania problemu wysokiego zaludnienia jednostek penitencjarnych tj.:

1. raz w tygodniu monitoruje zaludnienie aresztów śledczych i zakładów karnych,

2. realizuje remonty w możliwie jak najkrótszych okresach i w sposób umożliwiający wyłączenie jak najmniejszej liczby miejsc (rotacyjnie), aby tylko nieznacznie zmniejszać liczbę miejsc przeznaczonych dla osadzonych,
3. utrzymuje równomierne zaludnienie jednostek penitencjarnych, poprzez transportowanie osadzonych z jednostek penitencjarnych bardziej zaludnionych do jednostek o mniejszym stopniu zaludnienia,
4. racjonalnie wykorzystuje miejsca zakwaterowania w oddziałach i celach mieszkalnych, poprzez dostosowanie liczby cel przeznaczonych dla poszczególnych kategorii osadzonych do faktycznych potrzeb występujących w danym czasie w jednostce,
5. dokonuje zmian w przeznaczeniu jednostek penitencjarnych w taki sposób, aby poprzez transporty odpowiedniej kategorii osadzonych, jednakowo obciążyć jednostki w zakresie zaludnienia,
6. przeprowadza zmiany w rejonizacji osadzania tymczasowo aresztowanych w celu dostosowania liczby miejsc przeznaczonych w aresztach śledczych dla tymczasowo aresztowanych do rzeczywistych potrzeb sądów i prokuratur,
7. składa wnioski do sądów penitencjarnych w przedmiocie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia, bądź zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Na dzień 31.12.2017 r. złożono 31 769 wniosków o warunkowe przedterminowe zwolnienie i 1 785 wniosków o odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Ponadto informuję, że według stanu na dzień 2 marca 2018 r. zaludnienie wizytowanych jednostek przedstawiało się następująco:

1. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Stużewcu przebywało ogółem 1 032 osadzonych przy ogólnej pojemności 1 080 (wyłączone 72 miejsca) miejsc zakwaterowania, zaludnienie oddziałów mieszkalnych kształtowało się na poziomie 96,0%, tzn. w oddziałach mieszkalnych przebywało 1 027 osadzonych przy pojemności 1 070 miejsc zakwaterowania;
2. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce, przebywało ogółem 1 463 osadzonych przy ogólnej pojemności 1 548 miejsc zakwaterowania, zaludnienie oddziałów mieszkalnych kształtowało się na poziomie 94,8%, tzn. w oddziałach

mieszkalnych przebywało 1 460 osadzonych przy pojemności 1 540 miejsc zakwaterowania;

3. w Areszcie Śledczym w Białymstoku, przebywało ogółem 621 osadzonych przy ogólnej pojemności 713 miejsc zakwaterowania, zaludnienie oddziałów mieszkalnych kształtowało się na poziomie 89,5%, tzn. w oddziałach mieszkalnych przebywało 603 osadzonych przy pojemności 674 miejsc zakwaterowania;

4. w Areszcie Śledczym w Gliwicach, przebywało ogółem 393 osadzonych przy ogólnej pojemności 412 miejsc zakwaterowania, zaludnienie oddziałów mieszkalnych kształtowało się na poziomie 95,3%, tzn. w oddziałach mieszkalnych przebywało 387 osadzonych przy pojemności 406 miejsc zakwaterowania;

5. w Zakładzie Karnym nr 2 w Strzelcach Opolskich przebywało ogółem 526 osadzonych przy ogólnej pojemności 570 (wyłączone 44 miejsca) miejsc zakwaterowania, zaludnienie oddziałów mieszkalnych kształtowało się na poziomie 93,2%, tzn. w oddziałach mieszkalnych przebywało 519 osadzonych przy pojemności 557 miejsc zakwaterowania.

Służba Więzienna podejmuje szereg działań w zakresie zadań inwestycyjnych i remontowych w celu poprawy warunków sanitarno-bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. W ich wyniku zapewniono m.in. dwie kąpiele w tygodniu dla osadzonych we wszystkich jednostkach penitencjarnych.

Wśród zadań realizowanych obecnie należy wymienić:

1. Zabudowę kąpoków sanitarnych w celach mieszkalnych wieloosobowych na pełną wysokość pomieszczenia.
2. Doprowadzenie ciepłej wody użytkowej do cel mieszkalnych.
3. Realizację zadań remontowych i inwestycyjnych obejmujących między innymi przebudowę lub budowę pawilonów mieszkalnych oraz innych obiektów przeznaczonych na potrzeby osób osadzonych.

Od 2011 roku Służba Więzienna, w celu intensyfikacji działań zmierzających do podniesienia standardów warunków sanitarno-bytowych, w corocznych planach finansowych wydziela środki na realizację zadań związanych z zabudową kąpoków sanitarnych w celach mieszkalnych wieloosobowych. Oddzielenie pomieszczeń sanitarnych w celach

w znaczący sposób podnosi poziom warunków sanitarno-bytowych odbywania kary pozbawienia wolności.

W poszczególnych latach łącznie zabudowano następującą ilość kąpoków:

- 2011 rok – 373 szt.,
- 2012 rok – 879 szt.,
- 2013 rok – 1106 szt.,
- 2014 rok – 1278 szt.
- 2015 rok – 918 szt.
- 2016 rok – 794 szt.
- 2017 rok – 429 szt.

W 2018 roku Służba Więzienna planuje wydzielenie celowych środków finansowych na realizację zabudowy kąpoków sanitarnych w 276 celach mieszkalnych. Ponadto uprzejmie informuję, iż w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 15 grudnia 2016 roku o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020” (Dz.U. z 2016 r. poz. 2176), więziennictwo nie wyklucza realizacji w 2018 roku zabudowy kąpoków sanitarnych w większej ilości (w ramach planowanych zadań remontowych i inwestycyjnych). W związku z faktem, że do zabudowy pozostały kąpoki sanitarne w jednostkach wymagających zwiększonych nakładów środków finansowych, więziennictwo, przy założeniu dotychczasowego poziomu finansowania, planuje zakończenie realizacji powyższego zamierzenia w perspektywie do 3 lat.

Jednostki penitencjarne od 2012 roku podejmują działania zmierzające do umożliwienia korzystania przez osadzonych z ciepłej wody użytkowej w celach mieszkalnych. Efektem tych zamierzeń jest stałe zwiększanie ilości cel wyposażonych w taką instalację. W poszczególnych latach doprowadzono C.W.U. do następującej ilości cel mieszkalnych:

- 2012 rok – 269 szt.
- 2013 rok – 696 szt.,
- 2014 rok – 1 897 szt.
- 2015 rok – 1 565 szt.
- 2016 rok – 1 479 szt.
- 2017 rok – 1 482 szt.

W 2018 roku Służba Więzienna planuje wydzielenie celowych środków finansowych na doprowadzenie ciepłej wody użytkowej do 135 cel mieszkalnych. Ponadto uprzejmie informuję, iż w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 15 grudnia 2016 roku o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020” (Dz.U. z 2016 r. poz. 2176), więziennictwo nie wyklucza realizacji w 2018 roku zadań związanych z doprowadzeniem C.W.U. do cel mieszkalnych w większej ilości (w ramach planowanych zadań remontowych i inwestycyjnych).

Jednocześnie należy zauważyć, że w zakresie zapewnienia osadzonym C.W.U. w jednostkach penitencjarnych, pozostały jeszcze do wykonania zadania wymagające zwiększonych nakładów środków finansowych. Więziennictwo, przy założeniu dotychczasowego poziomu finansowania, planuje zakończenie realizacji powyższego zamierzenia w perspektywie 4 lat.

W 2017 roku rozpoczęto realizację przedsięwzięć określonych w ustawie z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020” (Dz. U. z 2016 r. poz. 2176). Realizacja zadań inwestycyjnych i remontowych ujętych w ww. ustawie w znaczący sposób przyczynią się do poprawy stanu technicznego obiektów Służby Więziennej, co w konsekwencji wpłynie na podniesienie standardów odbywania kary pozbawienia wolności.

W ramach wydatków inwestycyjnych realizowano następujące przedsięwzięcia:

1. Przedsięwzięcie Nr 4 „Termomodernizacja obiektów budowlanych”;
2. Przedsięwzięcie Nr 5 „Zapewnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego jednostek penitencjarnych”;
3. Przedsięwzięcie Nr 6 „Poprawa stanu technicznego infrastruktury budowlanej”;
4. Przedsięwzięcie Nr 9 „Modernizacja podmiotów leczniczych dla osób pozbawionych wolności”.

W ramach przedsięwzięcia nr 6 w 2017 r. realizowanych było 38 inwestycji budowlanych, z których 11 zakończono w roku ubiegłym. Przedsięwzięcie „poprawa stanu technicznego infrastruktury budowlanej” obejmowało w 2017 roku również zadania remontowe istniejących obiektów. W ubiegłym roku realizowano 19 zadań remontowych, z których 18 zadań to zadania jednoroczne i 1 zadanie dwuletnie (2017-2018).

W ramach przedsięwzięcia nr 9 w 2017 r. realizowanych było 11 inwestycji budowlanych, z których 5 zakończono w roku ubiegłym.

Reasumując, należy podkreślić, że Służba Więzienna podejmuje szereg działań, które mają na celu poprawę warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Pozytywny przykład stanowi skuteczna realizacja przedsięwzięć zabudowy kąpoków sanitarnych w celach mieszkalnych oraz doprowadzenia ciepłej wody użytkowej do cel mieszkalnych. Ponadto, dzięki ustawie z dnia 15 grudnia 2016 r. o ustanowieniu "Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2017-2020" (Dz. U. z 2016 r. poz. 2176) zwiększono nakłady finansowe na realizację takich przedsięwzięć.

Areszt Śledczy w Warszawie – Białołęce

W uzgodnieniu z Dyrektorem Okręgowym Służby Więziennej w Warszawie zostaną podjęte działania w celu doposażenia świetlic w Areszcie Śledczym w Warszawie - Białołęce.

Areszt Śledczy w Białymstoku

Punkt przyjęć w Areszcie Śledczym w Białymstoku został wyremontowany w IV kwartale 2017 roku. Wszystkie cele przejściowe, znajdujące się w pawilonie A poddane były remontowi. W zakres przeprowadzonego remontu wchodziła również naprawa sprzętu kwatermistrzowskiego. W październiku 2017 roku przeprowadzono również coroczną kontrolę przewodów kominowych w pawilonie A, podczas której stwierdzono prawidłowe działanie wentylacji.

Stosowanie przesłon ma na celu zapobieżenie niedozwolonemu kontaktowi pomiędzy osadzonymi (w tym głównie tymczasowo aresztowanymi) oraz przekazywania przedmiotów pomiędzy celami. Przesłony, zgodnie z wytycznymi Nr 2 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 4 czerwca 2013 w sprawie wymagań dla zabezpieczeń techniczno-ochronnych, mogą być stosowane jedynie w budynkach zakwaterowania osadzonych w zakładach karnych typu zamkniętego oraz aresztach śledczych. Przesłony stosowane w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej powinny być wykonane z płyty poliwęglanowej o grubości, co najmniej 2 mm, trudnopalnej i nieprzeźroczystej, o współczynniku przenikania światła w przedziale 70 – 80 %.

Prezentowany przez CPT pogląd, że jak najczęstsze przebywanie poza celą mieszkalną, uczestnictwo w zajęciach i zorganizowanych formach spędzania czasu wolnego stanowi czynnik przeciwdziałający skutkom izolacji więziennej, jest słuszny. Niemniej jednak stosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania niesie ze sobą rygorystyczne skutki izolacji, których dolegliwości nie można całkowicie wyeliminować. Należy również stwierdzić, że projektowane i realizowane przez jednostki penitencjarne formy zajęć kulturalno – oświatowych oraz sportowych stanowią propozycję, z której mogą, a nie muszą skorzystać osadzeni. Podkreślenia wymaga fakt, że w roku 2017 w jednostkach penitencjarnych w ramach zajęć kulturalno – oświatowych, do których dostęp posiadają także osoby tymczasowo aresztowane, łącznie prowadzono 533 różnego rodzaju tzw. kół zainteresowań, w których aktywność wykazywało od 3565 do 9007 osadzonych. Równoległe dane statystyczne wskazują, że łącznie w 2017 r. zrealizowano 2197 różnego rodzaju celowych zajęć (w tym 389 sportowych), obejmujących m.in. spotkania, prelekcje, konkursy oraz turnieje. Każdego roku organizowane są konkursy o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, dostępne dla wszystkich osób pozbawionych wolności, w tym również tymczasowo aresztowanych. W roku 2017 ogłoszono i przeprowadzono 35 konkursów.

Jak słusznie zauważyli przedstawiciele CPT niektóre jednostki posiadają infrastrukturę, która pomimo starań Służby Więziennej nie będzie na tyle nowoczesna, by spełnić artykułowane w rekomendacjach oczekiwania. Należy również zaznaczyć, że tam, gdzie jest to możliwe, administracja więzienna podnosi standardy w tym względzie, np. w roku 2016 jednostki penitencjarne dysponowały 317 placami spacerowymi, na których zainstalowano urządzenia do wykonywania ćwiczeń fizycznych na wolnym powietrzu, w roku 2017 liczba ta wzrosła do 576. Poza tym podjęto wysiłek zwiększenia liczby pomieszczeń wyposażonych w urządzenia i sprzęt do zajęć sportowych/rekreacyjnych z 465 w roku 2016 do 597 w roku 2017. Aktualnie jednostki penitencjarne dysponują 173 boiskami, tj. o 3 więcej niż w roku 2016.

Należy podzielić stanowisko CPT w zakresie konieczności podejmowania działań aktywizujących osoby, wobec których stosowany jest środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania poprzez zajęcia kulturalno – oświatowe i sportowe. O ile słusznym pozostaje pogląd, że jak najczęstsze przebywanie poza celą mieszkalną, uczestnictwo w zajęciach i zorganizowanych formach spędzania czasu wolnego stanowi

czynnik przeciwdziałający skutkom izolacji więziennej, to jednak stosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania niesie ze sobą rygorystyczne skutki izolacji, których dolegliwości nie można wyeliminować, a konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego powoduje ograniczenie możliwości organizacji zajęć grupowych.

Mając powyższe na uwadze uprzejmie informuję, że zostało skierowane do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej pismo o zwrócenie szczególnej uwagi na organizację zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych wobec osób tymczasowo aresztowanych.

Opieka zdrowotna

a. Personel i traktowanie

Zalecenie z punktu 76 jest realizowane przez przeprowadzanie szkoleń w zakresie udzielania pomocy przedmedycznej dla personelu działu ochrony, który pełni służbę w oddziałach mieszkalnych. W przypadku zaistnienia konieczności udzielenia osadzonemu pomocy medycznej poza godzinami pracy ambulatorium, korzystają oni na równi z innymi obywatelami RP ze świadczeń Państwowego Ratownictwa Medycznego.

W Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce zatrudniono lekarzy POZ w ramach umów kontraktowych w ilości odpowiadającej 1,5 etatu, co w sumie z lekarzami zatrudnionymi na umowę o pracę daje 4,5 etatu. Świadczenia pielęgniarskie udzielane są codziennie w godzinach 7.00-19.00.

W Areszcie Śledczym w Warszawie-Służewcu lekarze POZ zatrudnieni są łącznie na 1,5 etatu. Od czerwca do grudnia 2017 r. zatrudniony był lekarz na kontrakt, jednak nie był zainteresowany przedłużeniem umowy. Obecnie jednostka podejmuje działania mające na celu pozyskanie lekarza POZ. Świadczenia pielęgniarskie udzielane są codziennie w godzinach 6.30-18.30. Od dnia 01.02.2018r. z innej jednostki została przeniesiona pielęgniarka na etacie funkcjonariusza. Druga jest w trakcie zatrudniania.

W obydwu jednostkach świadczenia, zgodnie ze statutem, udzielane są w trybie ambulatoryjnym, w związku z tym pielęgniarki nie dyżurują w godzinach nocnych. W razie nagłego zachorowania świadczeń udziela Pogotowie Ratunkowe.

Obecnie w Areszcie Śledczym w Białymstoku do dyspozycji są lekarze ogólni pracujący w wymiarze równoważnym 2,5 etatu. Aktualny stan etatowy lekarzy, pielęgniarek i ratowników, w pełni zabezpiecza potrzeby jednostki. W Areszcie Śledczym w Białymstoku zapewnia się świadczenia w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, co nie wiąże się z zapewnieniem całodobowej opieki. W celu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, w jednostkach penitencjarnych przeszkolono dużą liczbę funkcjonariuszy działu ochrony, którzy pełnią służbę całodobowo oraz zakupiono defibrylatory. Wobec powyższego obecność wykwalifikowanego personelu pielęgniarskiego całodobowo, wydaje się być niecelowa.

W Zakładzie Karnym Nr 2 w Strzelcach Opolskich osoby pozbawione wolności mają zapewnioną opiekę lekarską i pielęgniarską. Podejmowane są również działania mające na celu zatrudnienie dodatkowego personelu medycznego.

b. Badania lekarskie i poufność

Komitet ponownie przywołuje swoje stałe zalecenie, by polskie władze przypomniały wszystkim przedstawicielom personelu opieki zdrowotnej, że należy z każdym nowo przybyłym osadzonym przeprowadzić wywiad oraz zbadać go niezwłocznie, nie później niż w terminie 24 godzin od przybycia; badanie powinien wykonywać lekarz lub w pełni wykwalifikowana pielęgniarka pod nadzorem lekarza.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności (Dz.U.2012.738 z późn. zm.) badaniom wstępnym: podmiotowym (wywiad chorobowy) i przedmiotowym (fizykalnym) poddaje się osobę pozbawioną wolności niezwłocznie po przyjęciu do jednostki penitencjarnej, nie później jednak niż w terminie 3 dni roboczych od dnia przyjęcia.

Badanie lekarskie i pielęgniarskie nowo przybyłych osób do jednostki penitencjarnej jest wykonywane niezwłocznie. Zasadą jest, że w dniu przyjęcia do jednostki osadzony jest poddawany ocenie sanitarno-epidemiologicznej oraz wywiadowi między innymi w kierunku przebytych chorób, zwłaszcza gruźlicy, padaczki, wirusowego zapalenia wątroby, HIV. Procedura badania lekarskiego obejmuje również badanie radiologiczne klatki piersiowej w celu wykrycia gruźlicy, natomiast badania w kierunku wirusowego zapalenia wątroby są wykonywane w przypadku zaistnienia wskazań medycznych. Ponadto pacjenci przy przyjęciu

zapoznawani są z problematyką zakażenia HIV i w przypadku wyrażenia przez nich zgody mają możliwość bezpłatnego wykonania badania. Ewentualny inny system wymagałby zapewnienia w niemal 150 jednostkach penitencjarnych obsady lekarskiej w dni ustawowo wolne od pracy, np. w formie dyżurów, co wymagałoby pozyskania znacznej ilości kadry medycznej i znacznych środków na wynagrodzenia - model taki nie ma uzasadnienia, ponieważ dublowałby funkcje pełnione przez Państwowe Ratownictwo Medyczne. Dodatkowo należy podkreślić, że osoby zatrzymane przez policję przed osadzeniem w zakładzie karnym lub areszcie śledczym są badane w społecznych placówkach służby zdrowia w celu określenia możliwości pobytu w jednostce penitencjarnej.

Zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym art. 115 § 7a skazanemu stwarzającemu poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu (o statusie „N”), skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu zamkniętego poza terenem tego zakładu świadczenia zdrowotne są udzielane w obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego. Na wniosek funkcjonariusza lub pracownika więziennego podmiotu leczniczego dla osób pozbawionych wolności, świadczenia zdrowotne mogą być udzielane skazanemu bez obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego.

Stosowanie środków prewencyjnych wobec tej grupy skazanych podczas udzielania porad medycznych jest określone przepisami prawa. Przewidują one, że w celu zapobieżenia ucieczce osoby pozbawionej wolności bądź objawom jej czynnej agresji lub autoagresji można zastosować, jako środki prewencyjne: siłę fizyczną, kask ochronny, kajdanki lub pas obezwładniający. Analiza wykazała, że w praktyce środki prewencyjne (kajdanki) stosowane są jedynie w celu doprowadzenia skazanych „N” na badanie lekarskie oraz po jego zakończeniu. W trakcie badań osadzeni „N” są rozkuwani i traktowani jak inni pacjenci, za wyjątkiem sytuacji, gdy np. zachowują się w sposób agresywny, stwarzając zagrożenie dla lekarza przeprowadzającego badanie.

W większości przypadków, w sytuacji braku zagrożenia ze strony osadzonego odstępuje się od stosowania prewencyjnych środków ochronnych na czas badania lekarskiego lub innych zabiegów medycznych. Lekarz więzienny udzielający świadczeń zdrowotnych w zakładzie karnym typu zamkniętego, czyli w zakładzie karnym, w którym przebywają osadzeni z najpoważniejszymi wyrokami, nie jest zobowiązany do posiadania pełnej wiedzy

na temat zagrożeń wynikających z charakteru przestępstwa popełnionego przez poszczególnych osadzonych i nie jest w stanie określić w stosunku do którego z pacjentów miałby wystąpić z wnioskiem, by świadczenia te były udzielane w obecności funkcjonariusza niewykonywającego zawodu medycznego. Natomiast posiada odpowiednią wiedzę merytoryczną, aby z tego prawa nie skorzystać w sytuacji, gdy udzielane świadczenia zdrowotne w obiektywny sposób wymagają poszanowania intymności i godności osobistej pacjenta z jednoczesnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa.

Zawsze jednak nierozstrzygnięty zostanie spór dotyczący potencjalnego narażenia dla personelu więziennictwa i trudno w tym kontekście hierarchizować poczucie godności osadzonego względem poczucia bezpieczeństwa np. pielęgniarki. Jakiegokolwiek przyjęte rozwiązanie zawsze doprowadzi do dysproporcji pomiędzy tak rozumianymi dobrami.

Dokumentacja medyczna prowadzona jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2016 r. w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej prowadzonej w podmiotach leczniczych dla osób pozbawionych wolności oraz sposobu jej przetwarzania (Dz.U. 2016 poz. 258), które nie uwzględnia konieczności prowadzenia „rejstru obrażeń”. W przypadku stwierdzenia ewentualnych obrażeń są one odnotowywane w książce zdrowia. Jedynie dokumentacja medyczna może być miejscem odnotowywania wszelkich schorzeń, w tym urazów (obrażeń). Wprowadzanie innych dokumentów, np. „rejstru obrażeń” zmuszałoby personel medyczny do nieuzasadnionego dublowania zapisów.

W przypadku stwierdzenia u osadzonego obrażeń ciała, lekarz odnotowuje w książce zdrowia ten fakt wraz z opisem miejsca i zakresem stwierdzonego obrażenia. Ponadto sporządza i przekazuje dyrektorowi jednostki penitencjarnej notatkę służbową w powyższej sprawie. Zawarte w dokumentacji medycznej pełne informacje o stanie zdrowia, w tym ewentualnych obrażeniach, są udostępniane osadzonemu i uprawnionym podmiotom i instytucjom zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2017 r. poz. 1318 t.j) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 lutego 2016 r. w sprawie rodzajów i zakresu dokumentacji medycznej prowadzonej w podmiotach leczniczych dla osób pozbawionych wolności oraz sposobu jej przetwarzania (Dz.U. z 2016 poz. 258).

Każdorazowo po wystąpieniu zdarzenia, w wyniku którego osadzony odnosi obrażenia, wszczynane są czynności wyjaśniające mające na celu ustalenie przyczyn powstania tego zdarzenia, okoliczności jego przebiegu oraz jego skutki. Kierownik jednostki organizacyjnej jest obowiązany zabezpieczyć materiał dowodowy w szczególności m.in. zapis monitoringu. O zdarzeniu, którego uczestnikiem jest osadzony niezwłocznie powiadamia się sędziego penitencjarnego. Z czynności wyjaśniających sporządza się sprawozdanie zawierające m.in. okoliczności i przebieg zdarzenia, działania podjęte po zdarzeniu, przyczyny zdarzenia oraz wnioski dotyczące danego zdarzenia. W przypadku ujawnienia w czasie prowadzenia czynności, okoliczności wskazujących na popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, a także czynu, za który ustawowo przewidziana jest odpowiedzialność karna lub zawodowa, kierownik jednostki organizacyjnej składa zawiadomienie do właściwego organu. Sprawozdanie z czynności wyjaśniających oceniane jest przez przełożonych w szczególności poprzez ocenę rzetelności oraz obiektywizmu jego przeprowadzenia, trafności sformułowanych wniosków oraz kompletności dokumentacji.

Funkcjonariusze i pracownicy cywilni więziennej służby zdrowia odbywają regularne szkolenia, w zakresie uwrażliwiania kadry medycznej na aspekty dotyczące praw człowieka oraz treści zawarte w „Protokole Stambulskim”. W dniu 27 lipca 2017 r. wystosowano pismo do wszystkich dyrektorów okręgowych Służby Więziennej oraz komendantów ośrodków szkolenia Służby Więziennej przypominające o konieczności ciągłego uwzględniania w harmonogramie szkoleń więziennej służby zdrowia tematów zawartych w przedmiotowym protokole. W dniach 9 – 11 października 2017 r. odbyło się szkolenie kierownictwa więziennej służby zdrowia, podczas którego poruszano również treści zawarte w „Podręczniku skutecznego dochodzenia i dokumentowania w sprawach dotyczących stosowania tortur oraz innego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania”. Nadrzędnie, postępowanie lekarza także więziennej służby zdrowia, reguluje ustawa o zawodzie lekarza i lekarza dentystry z dnia 5 grudnia 1996 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 125), oraz Kodeks Etyki Lekarskiej.

c. Problemy związane z narkotykami.

Pacjenci uzależnieni od narkotyków mają zapewnioną opiekę medyczną: lekarską, pielęgniarską oraz psychologiczną. W celu kontynuowania terapii kierowani

są do więziennych oddziałów terapeutycznych dla osób uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych.

Osadzeni w aresztach śledczych i zakładach karnych przy przyjęciu do jednostki są zaznajamiani z problematyką zakażenia wirusem HIV, biorą udział w szkoleniach dotyczących szkodliwości przyjmowania narkotyków oraz redukcji szkód. W 2017 roku w ramach projektu Join Action pt. „Zapobieganie HIV i infekcjom powiązanych oraz redukcji szkód (HA-REACT)” realizowanym w ramach Trzeciego Programu w Obszarze Zdrowia Unii Europejskiej (2014-2020) pakiet roboczy 6: zwiększenie dostępu do usług redukcji szkód oraz ciągłość opieki nad użytkownikami narkotyków w więzieniach zorganizowano przy współpracy Służby Więziennej i Krajowego Centrum ds. AIDS dwa seminaria międzynarodowe, których celem było poszerzenie wiedzy personelu pracującego w zakładach penitencjarnych z zakresu wdrażania skutecznych programów leczenia substytucyjnego, a także przyjrzenie się, z perspektywy innych krajów EU, programom redukcji szkód oraz ciągłości opieki nad osadzonymi HIV+ z koinfekcją HCV, HBV, TB jednocześnie stosującymi środki odurzające. W spotkaniach brali udział przedstawiciele z Polski, Niemiec, Czech, Luksemburga, Węgier, Litwy, Łotwy i Grecji, Włoch, Finlandii, którzy są odpowiedzialni m.in. za planowanie i wdrażanie programów leczenia oraz redukcję szkód w zakładach penitencjarnych w swoich krajach.

Inne kwestie

a. Kontakt ze światem zewnętrznym

Zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym, skazany ma prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, paczki i przekazy pieniężne, a w uzasadnionych wypadkach, za zgodą dyrektora zakładu karnego, również przez inne środki łączności. Zakres i sposób kontaktów, w szczególności nadzór nad widzeniami, cenzura korespondencji, kontrolowanie rozmów telefonicznych oraz w trakcie widzeń, są uzależnione od rodzaju i typu zakładu karnego, w którym skazany odbywa karę pozbawienia wolności.

Skazani odbywający karę pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego mogą korzystać z dwóch widzeń w miesiącu, w warunkach zakładu karnego

typu półotwartego z trzech widzeń w miesiącu, natomiast otwartego - z nieograniczonej liczby widzeń. Ponadto skazani sprawujący pieczę nad dzieckiem do lat 15 mają prawo do dodatkowego widzenia.

Niezależnie od uregulowań precyzujących zakres uprawnień skazanych w poszczególnych typach zakładów karnych, obowiązujące przepisy Kodeksu karnego wykonawczego zawierają szeroki katalog nagród, które mogą być przyznawane skazanym. Znaczna część nagród jest bezpośrednio lub pośrednio związana z szeroko rozumianym pojęciem „kontaktów ze światem zewnętrznym”. Dotyczy to nagród takich jak: zezwolenie na dodatkowe lub dłuższe widzenie, zezwolenie na widzenie bez osoby dozorującej, zezwolenie na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej, zezwolenie na odbywanie widzeń we własnej odzieży, zezwolenie na otrzymanie dodatkowej paczki żywnościowej, zezwolenie na telefoniczne porozumienie się skazanego ze wskazaną przez niego osobą na koszt zakładu karnego.

Uzupełnieniem dotychczasowych form kontaktów skazanego z rodziną jest możliwość korzystania z komunikatorów internetowych, umożliwiających prowadzenie przez skazanych wideorozmów. Dyrektor Generalny Służby Więziennej pismem BP-073-325/14/1816 z dnia 19 sierpnia 2014 r. zobowiązał dyrektorów zakładów karnych i aresztów śledczych do wyodrębnienia w każdej jednostce odpowiednio wyposażonego stanowiska do prowadzenia rozmów za pośrednictwem programu SKYPE w warunkach gwarantujących swobodne nawiązanie kontaktu w oddzieleniu od innych skazanych. Jako priorytet wskazano możliwość udostępnienia kontaktu skazanym będącym rodzicami lub opiekunami prawnymi dzieci do lat 15, cudzoziemcom, których rodziny lub osoby najbliższe zamieszkują w znacznej odległości od miejsca ich przebywania lub ich sytuacja rodzinna, zdrowotna lub finansowa uniemożliwia przyjazd na widzenie. Utrzymywaniu jak najlepszych więzi rodzinnych i społecznych sprzyjających zmniejszeniu napięcia w więzieniu sprzyja stosowany od lat w bardzo szerokim zakresie system przepustek i zezwoleń. W 2017 roku skazanym udzielono łącznie 146 261 zezwoleń na czasowe opuszczenie zakładu karnego bez dozoru. Częstotliwość korzystania z tych zezwoleń na statystycznego skazanego wyniosła 2,4. W porównaniu do 2016 roku, w roku 2017 odnotowano globalnie ok. 2,3% wzrost liczby zezwoleń i przepustek udzielonych skazanym.

Odnośnie do zaleceń dot. pkt. 82-85 Raportu w sprawie ograniczeń możliwości kontaktu ze światem zewnętrznym dla tymczasowo aresztowanych informuję, iż Służba Więzienna

realizuje widzenia tymczasowo aresztowanym oraz umożliwia korzystanie z aparatów telefonicznych na podstawie zarządzeń wydanych przez organy dysponujące, zgodnie z treścią uregulowań zawartych w art. 217 i 217c Kkw.

b. Dyscyplina i środki przymusu bezpośredniego

Umieszczenie skazanego w celi izolacyjnej, zgodnie z art. 143§1 pkt 8 Kodeksu karnego wykonawczego, jest najwyższą formą kary dyscyplinarnej określonej przez ustawodawcę. Karę w pełnym wymiarze, tj. do 28 dni stosuje się sporadycznie i tylko w wyjątkowych sytuacjach. Wymierzenie kary powyższej 14 dni ustawodawca uwarunkował od zgody sędziego penitencjarnego. W przypadku osób tymczasowo aresztowanych kara umieszczenia w celi izolacyjnej na okres 28 dni w ogóle nie jest ujęta w katalogu kar dyscyplinarnych, jej maksymalny wymiar to 14 dni.

Przy wymierzaniu kary dyscyplinarnej uwzględnia się stopień zawinienia i zasady indywidualizacji, mając w szczególności na względzie rodzaj i okoliczności czynu, stosunek do popełnionego przekroczenia, dotychczasową postawę, cechy osobowości i stan zdrowia skazanego oraz cele wychowawcze. Najwyższą formę kary dyscyplinarnej stosuje się w przypadku popełnienia przez skazanego przekroczenia naruszającego w poważnym stopniu obowiązujące w zakładzie karnym dyscyplinę i porządek. Przed jej wymierzeniem konieczna jest opinia lekarza lub psychologa określająca zdolność psychofizyczną do odbycia tego rodzaju kary. Zdolność skazanego do odbywania tej kary podlega również kontroli w trakcie jej wykonywania.

Kary umieszczenia w celi izolacyjnej nie stosuje się wobec kobiet ciężarnych, karmiących lub sprawujących opiekę nad własnymi dziećmi w domach matki i dziecka.

Za jedno przekroczenie wymierza się tylko jedną karę dyscyplinarną, natomiast, gdy skazany popełnił więcej przekroczeń, zanim został ukarany za którekolwiek z nich, wymierza się jedną karę, odpowiednio surowszą (art. 146§1 kkw). Natomiast w §2 tego artykułu ustawodawca wprost wskazuje na zakaz ponownego wymierzania kary dyscyplinarnej w taki sposób, aby była ona bezpośrednio przedłużeniem odbywania tej samej kary. Zapis taki stanowi wyraz gwarancji przeciw nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

W 2017 roku wykonano łącznie 3 909 kar dyscyplinarnych umieszczenia w celi izolacyjnej. W porównaniu do roku 2016 liczba ta zmniejszyła się o 238 zdarzenia, tj. o około 6%. Skazanym karę wymierzono 3 526 razy (90,2%), a tymczasowo aresztowanym 386 razy

(9,8%). Najczęściej przedmiotową karę wymierzano skazanym recydywistom 2 037 (52,1%), odbywającym karę po raz pierwszy 1 209 razy (30,9%). Wobec skazanych młodocianych kara została wymierzona 277 razy (7%).

Podobnie jak w roku 2013, delegację poinformowano, iż badanie lekarskie osadzonego przewidziano jedynie na prośbę personelu więziennego, w przypadku, gdy istniały ku temu wyraźne wskazania (widoczne obrażenia lub inne symptomy zagrożenia życia lub zdrowia).

Kara dyscyplinarna w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej jest karą uciążliwą, niosącą ze sobą określone obciążenia wynikające z pobytu ukaranego w celi jednoosobowej. Dlatego też przed jej wymierzeniem skazany jest poddawany konsultacji lekarskiej lub psychologicznej, która ma ocenić jego zdolność do odbycia tej kary pod kątem aktualnego stanu psychicznego, fizycznego, oraz wykluczyć ewentualne skłonności autoagresywne. Opinia lekarza co do skutków dla stanu zdrowia skazanego w razie wymierzenia tej kary, w zależności od jej wniosków, może być podstawą do odstąpienia od jej wymierzenia, wymierzenia innej kary bądź wymierzenia kary z jednoczesnym odroczeniem wykonania. Pozytywne relacje między lekarzem lub psychologiem a skazanym nie są zaburzone, ponieważ działania tych podmiotów wynikają z dbałości o bezpieczeństwo osadzonego.

Lekarz nie ma dostępu do informacji na temat użycia środków przymusu bezpośredniego, jeżeli ich zastosowanie wynika ze względów bezpieczeństwa. Przepisy polskiego prawa nie nakładają obowiązku informowania lekarza o każdym użyciu środków przymusu bezpośredniego. Konieczność taka pojawia się jednak zawsze w przypadku, gdy w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie lub inne widoczne objawy zagrażające życiu lub zdrowiu osoby, względem której użyto środków. Regulacje te dotyczą wszystkich podmiotów uprawnionych do użycia środków przymusu bezpośredniego i dotyczą wszystkich osób, względem których są one używane. Takie rozwiązanie zapewniają wystarczającą ochronę praw osadzonych.

W zakresie zagadnienia realizacji rekomendacji zwiększenia standardu minimalnej powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego osadzonego Komitet prezentuje pogląd, iż pomimo kolejnych wizyt i uprzednich rekomendacji nie zostały wdrożone wszystkie zalecenia, głównie odnoszące się do konieczności jak najszybszego wprowadzenia zmian w polskim prawodawstwie odnośnie zapewnienia minimalnej przestrzeni życiowej

przypadającej na jednego osadzonego na poziomie 4 m² w celach wieloosobowych i co najmniej 6 m² w celach jednoosobowych, nie wliczając w to powierzchni zajmowanej przez kąpki sanitarne znajdujące się w celach.

Nie ulega wątpliwości, iż od kilku lat problematyka stanu zaludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych pozostaje w ścisłym zainteresowaniu Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Służby Więziennej. Wymogi dotyczące minimalnej powierzchni mieszkalnej w celi przypadającej na jednego więźnia, określone w *Kodeksie karnym wykonawczym*, a ustalone na poziomie 3 m² (art. 110 § 2 k.k.w.), wydają się w chwili obecnej – przy uwzględnieniu aktualnego poziomu zaludnienia jednostek penitencjarnych oraz niezbędnych zmian restrukturyzacyjnych – stanowić maksymalną powierzchnię, jaką państwo polskie może zapewnić osadzonym.

Powyższe stanowisko nie wyklucza oczywiście podejmowania przez stronę polską wszelkich możliwych działań o charakterze organizacyjno-inwestycyjnym zmierzających do zwiększenia normy powierzchniowej przypadającej na jednego skazanego.

Podkreślić należy, iż według stanu na dzień 16 marca 2018 r. ogólna liczba miejsc zakwaterowania dla osadzonych w oddziałach mieszkalnych wynosiła 79.588, gdzie przebywało 73.675 osadzonych, co stanowiło 92,6 % zaludnienia oddziałów. Zapewnienie zatem każdemu osadzonemu co najmniej 4 m² powierzchni w celi mieszkalnej wieloosobowej i 6 m² powierzchni w celi mieszkalnej jednoosobowej, nie wydaje się obecnie możliwe do realizacji z powodu zbyt dużego zaludnienia funkcjonujących aresztów śledczych i zakładów karnych.

W tym kontekście podkreślenia wymaga też fakt, iż nie ulega wątpliwości, iż ważnym elementem zmniejszania populacji więziennej pozostaje możliwość wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Należy zauważyć, że według stanu na dzień 19 marca 2018 roku karę w systemem dozoru elektronicznego objęto 4.962 skazanymi. Karę oraz środki zakończyło odbywać 65.945 skazanymi. System łącznie objął 70.907 osób. Aktualna też pojemność systemu dozoru elektronicznego wynosi 15.000 osób.

W zakresie sytuacji osób stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu podnieść trzeba, iż jest ona przedmiotem stałej analizy. Sytuacja osób stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu jest omawiana w trakcie narad Ministra Sprawiedliwości z sędziami penitencjarnymi oraz kadry kierowniczej Służby Więziennej. Jest także przedmiotem odpraw kierownictwa Służby Więziennej. Wyroki wydawane w Europejskim Trybunale Praw Człowieka są poddawane wnikliwej analizie, a wnioski z nich płynące wdrażane do realizacji. Zwrócić też trzeba uwagę na fakt, iż znowelizowany *Kodeks karny wykonawczy* wprowadził możliwość odstąpienia od niektórych zasad odbywania kary przez sprawców szczególnie niebezpiecznych. Umożliwia m.in. zmianę przeprowadzania kontroli. Dotychczasowe obligatoryjne kontrole osobiste, przeprowadzane przy każdorazowym wyjściu i powrocie do cel, mogą decyzją komisji penitencjarnej zostać zmienione np. na kontrole wykonywane w określonych sytuacjach. Możliwość ta jest szeroko stosowana przez komisje penitencjarne, które podejmują decyzję o kwalifikowaniu bądź weryfikacji zakwalifikowania osadzonych do kategorii osadzonych niebezpiecznych. Poprzednie przepisy funkcjonowały w *Kodeksie karnym wykonawczym* nie dawały możliwości zmiany sposobu odbywania kary, a obostrzenia z tym związane wynikały jedynie z prawidłowo realizowanych norm kodeksowych. Wprowadzone zmiany, przeprowadzone szkolenia i wydane wytyczne w tej sprawie są konsekwentnie wdrażane i wynikają z wyroków wydawanych przez ETPC.

Systematycznie spada też ilość osadzonych mających status osadzonego stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, która wynosiła w latach 2010 - 2015 odpowiednio: 320, 315, 201, 189, 162, 156, zaś na dzień 31 grudnia 2016 roku w tej kategorii pozostawało już tylko 123 osadzonych, a na dzień 31 grudnia 2017 roku – 113. Aktualnie liczba ta na dzień 31 stycznia 2018 roku kształtuje się na poziomie 112. Świadczy to o właściwej pracy komisji penitencjarnych, które szczegółowo analizują każdy przypadek kwalifikacji do tej kategorii i weryfikują konieczność dalszego odbywania kary w tym systemie.

Zauważyć także należy, iż istotnym elementem oddziaływań na osoby przebywające w warunkach izolacji pozostaje praca. W związku z tym opracowano

i wdrożono program: „Praca dla więźniów”. Program obejmuje trzy podstawowe filary, które determinują realizowane w jego ramach działania:

1. budowę w zakładach karnych hal produkcyjnych;
2. rozszerzenie zakresu możliwości nieodpłatnej pracy więźniów na rzecz samorządów;
3. ulgi dla przedsiębiorców zatrudniających więźniów.

W pierwszym filarze zakładane jest wybudowanie, w latach 2016 – 2023, 40 hal przemysłowych zlokalizowanych w zakładach karnych i aresztach śledczych, w których pracować będą więźniowie.

W ramach programu wybudowano oraz oddano do użytkowania hale produkcyjne w:

1. Zakładzie Karnym w Krzywańcu (data oddania obiektu do użytkowania -30.09.2016r.);
2. Areszcie Śledczym w Poznaniu - Oddział Zewnętrzny w Poznań (30.11.2016r.);
3. Zakładzie Karnym w Potulicach (09.12.2016r.);
4. Zakładzie Karnym w Sierakowie Śląskim (13.07.2017r.);
5. Areszcie Śledczym w Koszalinie Oddział Zewnętrzny Dobrowo (30.09.2017 r.);
6. Areszcie Śledczym w Warszawie – Grochowie (31.08.2017r.);
7. Zakładzie Karnym Nr 1 w Grudziądzu (31.08.2017r.);
8. Zakładzie Karnym w Krakowie - Nowej Hucie (11.12.2017r.);
9. Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu (15.12.2017r.).

W 2017 r. zostały także uruchomione środki finansowe na realizację inwestycji obejmujących swym zakresem budowę 14 obiektów produkcyjnych, które zostaną oddane do użytkowania w roku 2018. Planowane zatrudnienie osób pozbawionych wolności w tych obiektach to ponad 1.400 osób. Służba Więzienna posiada jeszcze 23 potencjalne lokalizacje (na terenie jednostek organizacyjnych), w których mogą zostać wybudowane obiekty produkcyjne.

Drugi filar polega na ustawowym rozszerzeniu kręgu podmiotów, które są uprawnione do nieodpłatnego zatrudniania osób pozbawionych wolności. Od 1 kwietnia 2017 r., w związku z zainicjowaną przez Ministerstwo Sprawiedliwości zmianą ustawy *Kodeks*

karny wykonawczy, skazani mogą być zatrudniani nieodpłatnie przy wykonywaniu prac porządkowych oraz pomocniczych na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, a także przy pracach na cele społeczne na rzecz:

1. samorządu terytorialnego;
 2. podmiotów, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim;
 3. państwowych lub samorządowych jednostek organizacyjnych;
 4. spółek prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy, powiatu lub województwa;
- w wymiarze nieprzekraczającym 90 godzin miesięcznie.

W odniesieniu do trzeciego filaru aktem prawnym, który zawiera katalog ulg przysługujących przedsiębiorcom z tytułu zatrudniania osób pozbawionych wolności, jest ustawa o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności, która przewiduje:

- wypłacanie przedsiębiorcom ryczałtu z tytułu zwiększonych kosztów zatrudnienia osób pozbawionych wolności; jest to świadczenie przysługujące tym podmiotom obligatoryjnie i aktualnie korzysta z niego około 300 przedsiębiorców; w wyniku zainicjowanych w ramach programu działań legislacyjnych Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Służby Więziennej – wysokość ryczałtu została podniesiona z 20% do 35% wartości przysługujących skazanym wynagrodzeń,
 - udzielanie podmiotom zatrudniającym osoby pozbawione wolności dotacji bądź pożyczek na realizację zadań w zakresie resocjalizacji skazanych poprzez pracę.
- Świadczenia powyższe wypłacane są z Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywieźiennych Zakładów Pracy, którego dysponentem jest Dyrektor Generalny Służby Więziennej.

W 2016 roku na realizację programu Służba Więzienna przeznaczyła następujące środki:

- 12,6 mln zł na wypłatę ryczałtów (ulga-zachęta dla przedsiębiorców do zatrudniania osób pozbawionych wolności),

- 16,3 mln zł na budowę w ZK/AŚ hal produkcyjnych oraz stworzenie zabezpieczeń technicznoochronnych umożliwiającą zatrudnianie osób pozbawionych wolności.
- 189,9 tys. zł na szkolenia zawodowe skazanych,
- 20,4 mln zł na sfinansowanie przedsięwzięć przedsiębiorców służących tworzeniu miejsc pracy dla skazanych (dotacje dla przedsiębiorców).

Stopniowy przyrost zatrudnienia osadzonych (tab. nr 1) oraz skalę wzrostu zatrudnienia w okresie działania programu (tab. nr 2) odzwierciedlają poniższe tabele.

Tabela nr 1

Zatrudnienie ogółem	2015	2016	2017 średni a	2017 Stan na 30.09.2017r
Średniomiesięczne zatrudnienie odpłatne i nieodpłatne	24.762	26.850	31.979	35.292
Powszechność zatrudnienia (procent liczby zatrudnionych do ogólnej liczby skazanych)	36%	40%	47%	53%
Zatrudnieni poza terenem jednostek organizacyjnych SW – % udział w	25%	27%	27%	29%

ogólnej liczbie zatrudnionych				
-------------------------------	--	--	--	--

Tabela nr 2

31.12.2015 r.	30.09.2017 r.
Liczba zatrudnionych skazanych i ukaranych	Liczba zatrudnionych skazanych i ukaranych
24.048	35.292
Wzrost o 11 244 47%	

Na dzień 31.01.2018 roku zatrudnionych łącznie było 35.394 skazanych, z czego 15.648 osób pracowało odpłatnie, a 19.746 osób świadczyło prace nieodpłatne.

Zakłady dla nieletnich

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku atmosfera wychowawcza w placówce jest na bieżąco monitorowana przez pracowników zakładu poprawczego, analizowana i omawiana: raz w tygodniu odbywają się spotkania kadry kierowniczej wszystkich działów-szkół, internatu, warsztatów szkolnych, zespołu diagnostyczno - konsultacyjnego, co dwa tygodnie odbywają się spotkania wychowawcze zespołu internatu oraz rady pedagogiczne szkół, raz w miesiącu personel pedagogiczny analizuje atmosferę pracy i skuteczność oddziaływań wychowawczych podczas superwizji.

Ponadto przeprowadzane są badania ankietowe atmosfery wychowawczej w szkole wśród wychowanków – wnioski są przedstawiane podczas spotkań wszystkich pracowników pedagogicznych, tzw. Rady Pedagogicznej Zakładu - nie odnotowano żadnych niepokojących wskaźników przemocy w ostatnim czasie. W najbliższym czasie planowane jest także badanie atmosfery wychowawczej w internacie – wnioski zostaną przedstawione podczas Rady Zakładu. Kadra placówki skutecznie zapobiega przejawom agresji, jednakże sytuacje związane z agresją wśród wychowanków zdarzają się niezależnie od starań pracowników.

Są to zdarzenia sporadyczne, impulsywne, bywa, że sprowokowane sytuacją i deficytami osobowości nieletnich. Incydenty te są odnotowywane jako wydarzenia nadzwyczajne, prowadzone jest wtedy postępowanie wyjaśniające, wdrażane są indywidualne oddziaływania mające zapobiegać agresji w przyszłości. Zdarzenia te, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich jako wydarzenia nadzwyczajne zgłaszane są do organu prowadzącego, tj. do Ministra Sprawiedliwości (§ 77 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich).

Minister Sprawiedliwości w piśmie nadzorczym skierowanym do wszystkich zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, polecił badanie atmosfery wychowawczej w placówce przynajmniej raz w semestrze (pismo nadzorcze z dnia 29.06.2016 r. nr DSRiN.III.5340-23/16), zapoznawanie z wynikami wszystkich pracowników placówki i podejmowanie działań zapobiegawczych. Pracownicy w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku stosują się do tego polecenia.

Dyrektorzy zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, stosownie do polecenia MS-u zapewniają w swoich placówkach superwizję dla pracowników pracujących bezpośrednio z wychowankami (pismo nadzorcze z dnia 28.02.17 nr DSRiN-III-134-2/17/2). Cały personel zakładu w Białymstoku objęty jest stałą superwizją, co jest standardem światowym w pracy o charakterze terapeutyczno – wychowawczym, pomocowym.

Wszystkie zakłady i schroniska otrzymały też polecenie z MS-u systematycznego szkolenia pracowników w zakresie Treningu Zastępowania Agresji Amity ART. dla młodzieży metodą A. Goldsteina i B. Glicka. Pracownicy ZP w Białymstoku przystąpią w niedługim czasie do tego szkolenia (długi termin oczekiwania na udział).

W ZP w Białymstoku zatrudnieni są specjaliści (psycholodzy, pedagodzy, terapeuci, psychoterapeuci) - w zakładzie prowadzi się zajęcia i programy psychoprofilaktyczne i terapeutyczne. Kadra placówki systematycznie i na bieżąco się bierze udział w szkoleniach – także metodami warsztatowymi – zgodnie z potrzebami wynikającymi ze specyfiki osobowości nieletnich kierowanych do ZP w Białymstoku. Pracownicy na bieżąco i w miarę możliwości organizacyjnych placówki szkolą się w Studium Terapii Uzależnień, Studium Metod Psychokorekcyjnych, Studium Reintegracji Społecznej oraz biorą czynny udział w konferencjach i szkoleniach tematycznych.

M.in. w roku 2017 DSRiN MS przeszkolił wszystkich psychologów i pedagogów zakładów i schronisk w obszarze przemocy, diagnozy i pracy z osobami doznającymi przemocy. Odbyły się szkolenia w OSSW w Popowie przy współudziale doświadczonych specjalistów i praktyków w zakresie pracy z przemocą. Zespół diagnostyczno korekcyjny z ZP w Białymstoku również uczestniczył we wszystkich częściach tego szkolenia.

Realizacja zaleceń jest kontrolowana m. in. przy każdej obecności wizytatorów DSRiN w placówkach oraz w trakcie bieżącego nadzoru.

W każdym zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich wychowanka po przyjęciu do placówki bada pielęgniarka i lekarz, zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich:

„§ 44. 1. Po przyjęciu do zakładu nieletniego umieszcza się w izbie przejściowej lub w grupie wychowawczej.

2. Umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej może nastąpić, na okres nie dłuższy niż 14 dni, w celu:

(...)

2) poddania go wstępnym badaniom lekarskim i zabiegom higieniczno-sanitarnym”.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku badanie wstępne nowoprzybyłych wychowanków przeprowadza niezwłocznie po przyjęciu nowego wychowanka wykwalifikowana pielęgniarka, zgodnie ze swoimi kwalifikacjami i uprawnieniami. Pielęgniarka przeprowadza badanie pielęgniarskie. Sprawdza wzrost, wagę, dokonuje ogólnego oglądu powłok skórnych, włosów, sprawdza ciśnienie, temperaturę, przeprowadza wywiad dotyczący samopoczucia i stanu zdrowia. Zakłada dokumentację medyczną i dokonuje w niej pierwszych wpisów. Natomiast pełne badanie przeprowadzane jest przez lekarza. Lekarz jest wzywany każdorazowo do nowoprzybyłego nieletniego.

Dodatkowo przeprowadzana jest analiza dokumentacji medycznej nowoprzybyłego wychowanka.

Wszyscy wychowankowie są badani niezwłocznie – natomiast opinia wychowanków pozostaje subiektywna.

W przypadku potrzeby leczenia czy diagnostyki nieletniemu zapewnia się specjalistyczną opiekę lekarską i rehabilitacyjną w gabinetach, przychodniach, szpitalach i laboratoriach poza placówką z częstotliwością wymaganą stanem zdrowia. Pomoc lekarska i rehabilitacyjna jest

udzielana wychowankom na zasadach ogólnych obowiązujących wszystkie osoby ubezpieczone w Narodowym Funduszu Zdrowia. Podstawowa opieka zdrowotna sprawowana jest przez lekarza rodzinnego w NZOZ FIDOS w Białymstoku, który między innymi kieruje wychowanków na wszelkie badania specjalistyczne. Opieka medyczna w nagłych wypadkach prowadzona jest na zasadach ogólnych, to znaczy - wyjazd z wychowankiem do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego lub wezwanie pogotowia ratunkowego, w zależności od zaistniałej sytuacji, zgodnie z instrukcją określającą zasady i sposób doprowadzenia nieletnich na zabiegi medyczne i do lekarzy (Regulamin Zakładu Poprawczego w Białymstoku). Instrukcję taką opracowuje dyrektor zakładu zgodnie z § 1057 rozporządzenia o zakładach i schroniskach.

W zakładach dla nieletnich zatrudniani są lekarze różnych specjalności. Są to m. in. lekarze ogólni, lekarze chirurdzy, ortopedzi, lekarze psychiatrzy.

Ze względu na specyfikę pracy z nieletnimi uzależnionymi od środków psychoaktywnych zakład w Białymstoku zatrudnia lekarza psychiatrę.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku izolacja nieletniego jest możliwa tylko w izbie izolacyjnej w sytuacjach wyjątkowych. Od 1 lipca 2016 wszelkie umieszczenia nieletnich w izbie przejściowej ze względów wychowawczych zostało zabronione rozporządzeniem MS w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Izba izolacyjna, jako jeden ze środków przymusu bezpośredniego może być stosowana tylko „w razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego”- art.95a §1 upn. Zastosowanie środka przymusu bezpośredniego w postaci izby izolacyjnej (lub kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego) jest możliwe (zgodnie z ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich art. 95a §2) dopiero, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające, w przypadku usiłowania targnięcia się tego nieletniego na życie lub zdrowie własne albo innej osoby.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku pobyty nieletnich w izbie izolacyjnej odnotowywane są w rejestrze centralnym tj. w wykazie zastosowanych środków przymusu bezpośredniego, prowadzona jest też książka pobytu w izbie izolacyjnej. Ponadto cała dokumentacja zastosowania środków przymusu przechowywana jest jako oddzielny dokument - dla porządku administracyjnego. Zaraz po zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego wychowanek konsultowany jest przez lekarza.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami zalecono dyrektorowi placówki, aby zapis zastosowania środka przymusu bezpośredniego utrwalony na zewnętrznym nośniku elektronicznym, zgodnie z § 1055 ust. 4 rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich był przechowywany w aktach wychowanka do ukończenia przez niego 23 roku życia.

W roku 2016 w zakładzie w Białymstoku zastosowano 36 środków przymusu bezpośredniego w postaci izby izolacyjnej, w tym 3 razy użyto pasów obezwładniających.

Od września 2018 roku w ZP w Białymstoku w izbie izolacyjnej umieszczono jednego wychowanka. Świadczy to najlepiej, że obecnie środek izolacyjny stosowany jest w ostateczności.

Wychowankowie przebywający w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku mają obecnie możliwość korzystania z rozmów telefonicznych na koszt zakładu również bez zastosowania środka nagrodowego w postaci „rozmowa telefoniczna na koszt zakładu”. Dzieje się tak np. w przypadku konieczności przeprowadzenia ważnej rozmowy telefonicznej z rodziną (zwłaszcza dotyczy to wychowanków nowoprzybyłych, przebywających w izbie przejściowej), rozmów w sprawie pracy czy w procesie usamodzielniania, rozmów w sprawie obciążeń finansowych, toczących się postępowań sądowych itp.

Nie zmienia to faktu, że rozmowa na koszt zakładu nadal pozostaje w katalogu środków nagrodowych, co wynika z zapisów upn - art. 95cc, § 1 pkt. 4: „zezwolenie na rozmowę telefoniczną na koszt schroniska lub zakładu”.

W odpowiedzi na zapotrzebowanie wychowanków i promowanie kontaktów ze światem zewnętrznym wprowadzono kontakty za pomocą komunikatora Skype. W zakładzie założono też oddzielną, niezależną linię telefoniczną w izbach chorych i izbach przejściowych.

Dyrektorzy wszystkich zakładów i schronisk zostali zobowiązani przez MS do zapewnienia wychowankom dostępu do bezpłatnej linii telefonicznej Rzecznika Praw Dziecka oraz do zamieszczania na tablicach informacyjnych powiadomienia, że kontrola z instytucjami odwoławczymi nie podlega kontroli (pismo z 29.06.2016 r. nr DWOiP.III.5340-23/16).

W przeszłości zdarzyły się w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku incydenty ograniczenia nieletnim bezpłatnego kontaktu telefonicznego z Rzecznikiem Praw Dziecka. Obecnie problem ten został całkowicie wyeliminowany.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku przeprowadzono gruntowny remont boiska do koszykówki. Wymieniono całą nawierzchnię na profesjonalną matę, zawieszono nowe tablice z koszami – planowany jest także zakup bramek do piłki nożnej. Poza tym ogrodzono boisko do piłki nożnej, zainstalowano oświetlenie do w/w obiektów sportowych, co umożliwiło korzystanie z nich w dowolnej porze dnia, aby nie zakłócać organizacji pracy grup. Ze względów finansowych i możliwości technicznych wykonanie zadania boiska do koszykówki na razie musi zostać odroczone.

Ze względów organizacyjnych pracy internatu grafik korzystania z obiektów sportowych na świeżym powietrzu zakłada pobyt jednej grupy wychowawczej na boisku przez godzinę. Ma to na celu umożliwienie korzystania z boiska wszystkim wychowankom przebywającym w zakładzie. Często dochodzi do łączenia grup podczas korzystania z obiektów na świeżym powietrzu, co automatycznie przedłuża ich pobyt do dwóch godzin. Ponadto regulaminowy plan dnia przewiduje zajęcia w grupach internatu i spacer na świeżym powietrzu codziennie w godzinach od 16.00 - 19.00 w dni robocze i od 15.00 – 19.00 w dni świąteczne. Oznacza to, że wychowankowie w praktyce poza zajęciami na boisku mogą przebywać na terenach zielonych zakładu przy sprzyjającej pogodzie do godziny 19.00.

Centralny rejestr stosowanych środków przymusu bezpośredniego, czyli określona przepisami rozporządzenia w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - Księga ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych, zgodnie z zapisem § 9 „(...) zawiera imię i nazwisko wychowanka (nieletniego), datę i godzinę wydarzenia, rodzaj wydarzenia oraz miejsce jego wystąpienia, opis wydarzenia, pod czyją opieką przebywał wychowanek (nieletni). W przypadku ucieczki należy podać też datę i godzinę doprowadzenia (lub przybycia) nieletniego, informację, przez kogo został doprowadzony, oraz imię i nazwisko osoby przyjmującej”.

Nie ma obowiązku zamieszczania w Księdze... godziny zakończenia stosowania środka przymusu bezpośredniego. Godzina zakończenia stosowania środka przymusu bezpośrednio jest natomiast zamieszczana w notatce z użycia środka przymusu, wymaganej ustawą z dnia

24 maja 2013r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (art. 51 ust. 3 i art.. 54 ust.1)

Notatka ta wraz z informacją szczegółową o przebiegu i przyczynach zastosowania środka, notatek służbowych, godzinie rozpoczęcia i zakończenia, wniosków znajduje się w oddzielnej dokumentacji. Wraz z zapisem monitoringu z wydarzenia utrwalonym na nośniku elektronicznym, jest przesyłana do Ministerstwa Sprawiedliwości, Sądu Rodzinnego nieletniego, sędziego nadzorującego Zakład Poprawczy w Białymstoku.

W Zakładzie Poprawczym W Białymstoku obecnie nie stosuje się krępowania nieletnich na łóżku w izbie izolacyjnej. Takie praktyki nie były stosowane od dwóch lat.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku nie stosuje się mechanicznych środków przymusu bezpośredniego jako kar lub groźby kary. Nie stosuje się żadnych środków przymusu jako kar.

W zakładzie wykorzystuje się katalog środków dyscyplinarnych zamieszczony w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich – art. 95 cf.

W Zakładzie Poprawczym w Białymstoku – powodem umieszczenia wychowanków w izbie chorych oprócz typowych schorzeń i problemów zdrowotnych, może być konieczność prowadzenia obserwacji ze względu na ich nietypowe zachowania, podejrzenie zażycia środków zmieniających świadomość, tendencji suicidalnych, obniżonego nastroju lub złej kondycji psychofizycznej. Każdorazowo o konieczności umieszczenia nieletniego w izbie chorych decyduje lekarz. Lekarz również decyduje o możliwości opuszczenia izby chorych przez nieletniego. W czasie pobytu nieletniego w izbie chorych ma on zapewnione zajęcia szkolne, świetlicowe, terapeutyczne.

Ośrodki psychiatryczne

Odnosząc się do kwestii przepisów prawa wskazanych przez Komitet do zmiany bądź uregulowania należy zaznaczyć, iż w dniu 24 listopada 2017 r. dokonano nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Wśród znowelizowanych przepisów należy wskazać zmianę art. 45 ust. 1, zgodnie z którym w sprawach o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego czy do domu pomocy społecznej, wypisanie z tego szpitala czy z domu pomocy społecznej,

określonych w art. 25, art. 29, art. 36 ust. 3, art. 38 ust. 2 i art. 39, sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy, która powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku albo otrzymania zawiadomienia kierownika szpitala, o którym mowa w art. 23 ust. 4.

Kolejna zmiana dotyczy art. 46 ust. 3. stanowiącego o stosowaniu wskazanych przepisów dotyczących przyjęcia do szpitala psychiatrycznego również do postępowania o przyjęciu do domu pomocy społecznej. Uwzględnia ponadto okoliczności, o których mowa w art. 38 ust. 2, stanowiące o wymogu uzyskania orzeczenia sądu, i konieczności zapewnienia w tym czasie niezbędnej pomocy przez organ do spraw pomocy społecznej.

Z powyższymi propozycjami nowych rozwiązań, związanych z zapewnieniem odpowiedniej ochrony prawnej osób kierowanych bez ich zgody do domu opieki społecznej, wiąże się zmiana art. 48 nowelizowanej ustawy (rozdział 5 postępowanie przed sądem opiekuńczym). Zmianie ulega dotychczasowa treść art. 48. Zgodnie z nią sąd ustanawia (dotychczas może ustanowić) dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez złożenia wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata w sprawie za potrzebny. Ponadto dodano nowy przepis, zgodnie z którym dla osoby przyjmowanej do szpitala psychiatrycznego albo domu opieki społecznej bez jej zgody sąd ustanawia adwokata lub radcę prawnego z urzędu. Przedstawiona propozycja nowelizacji art. 48 ma na celu zapewnienie dodatkowej i pełnej ochrony prawnej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Doprecyzowane zostały również przepisy określające obowiązek wyznaczenia lekarzy psychiatrów uprawnionych do dokonywania oceny zasadności zastosowania przymusu bezpośredniego przez marszałka województwa, co nie będzie ukonstytuowaniem nowego obowiązku dla samorządów województw, lecz wyłącznie literalnym doprecyzowaniem istniejącego obowiązku w tym zakresie. Natomiast novum normatywnym jest wskazanie sposobu udostępniania informacji o upoważnionym przez marszałka województwa lekarzu lub lekarzach. W ustawie wskazano, aby marszałek województwa podawał te informacje do publicznej wiadomości przez zamieszczenie ich na stronie internetowej urzędu marszałkowskiego. Propozycje zmiany w tym zakresie zostały określone w dodawanych w art. 6 ust. 4 i 5.

Dodatkowo w przepisach określono, że zapis z monitoringu zastosowania przymusu bezpośredniego w formie izolacji przechowuje się co najmniej 12 miesięcy, nie dłużej jednak niż 13 miesięcy od dnia jego zarejestrowania. Rozwiązanie takie we właściwym stopniu równoważyć będzie ochronę danych osobowych osób z zaburzeniami psychicznymi z koniecznością zabezpieczenia ewentualnego materiału dowodowego w ramach kontroli sprawowanej przez sędziów. Zgodnie z art. 43 ust. 4 pkt 1 sędzia przeprowadza kontrolę zakładu psychiatrycznego co najmniej raz w roku. Takie rozwiązanie gwarantuje zatem możliwość wglądu do zapisów monitoringu przez sędziego kontrolującego dokumentację medyczną dotyczącą zastosowania tej formy przymusu bezpośredniego.

Projekt określił również zmiany przepisów ustawy w zakresie:

- 1) koordynacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, zwanego dalej „NPOZP”, i obowiązku informowania o jego realizacji;
- 2) wzmocnienia roli ministra właściwego do spraw zdrowia w zakresie realizacji NPOZP oraz rozszerzeniu i doprecyzowaniu regulacji dotyczących centrów zdrowia psychicznego regulowanych obecnie w art. 5a ustawy;
- 3) modyfikacji upoważnień ustawowych do wydawania aktów wykonawczych – jak już wspomniano wyżej ich celem jest zmiana tych upoważnień, uchylenie albo przeniesienie treści objętej aktem wykonawczym bezpośrednio do ustawy z uwagi na regulowaną w nich materię;
- 4) terminologicznym.

Odnosząc się natomiast do kwestii dotyczących Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Gostyninie oraz Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym, należy wskazać, że uwagi i sugestie Komitetu zostały przekazane Dyrekcji ww. podmiotów.

Należy zaznaczyć, iż mimo faktu narażenia personelu na wyzwiska groźby i wulgaryzmy ze strony pacjentów, personel w pełni szanuje i przestrzega praw pacjentów. Pracownicy Ośrodków, mający bezpośredni kontakt z pacjentami starają się zapobiegać przemocy wśród pacjentów, a także rozwiązywać sytuacje konfliktowe. Odbywają się szkolenia poświęcone m.in.. zapobieganiu zachowaniom agresywnym, w których biorą udział różne grupy zawodowe. Podczas szkoleń główny nacisk położony jest na zasady komunikacji i deeskalacji agresji poprzez metody werbalne.

W chwili obecnej Ośrodek dysponuje pozwoleniem na budowę. W nowym obiekcie sale pacjentów oraz pomieszczenia, w których będzie realizowana terapia odpowiadać będą przepisom prawa zawartym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 stycznia 2014 roku w sprawie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Planowana wielkość sali dla pacjenta to 14,02 m, sali dla osoby niepełnosprawnej 20,23 m². Natomiast całkowita wielkość oddziału przewidzianego dla 10 pacjentów wahać się będzie od 515 m² do 526 m².

Wobec pacjentów przebywających w Krajowym Ośrodku realizowane są Indywidualne Plany Terapii. Odbywają się spotkania z psychologiem, psychologiem seksuologiem, lekarzem, pracownikiem resocjalizacji, terapeutą, asystentem socjalnym. Pacjenci mają możliwość uczestniczenia w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, które przy odpowiednich warunkach pogodowych odbywają się również na świeżym powietrzu.

Z uwagi na fakt, iż w chwili obecnej Krajowy Ośrodek znajduje się w budynku i na terenie Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej to należy mieć na względzie, że istnieją różne ograniczenia lokalowo-przestrzenne, które utrudniają wprowadzenie pewnych rozwiązań, w tym zainstalowania odpowiednich osłon przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi.

Lekarz dyżurny obecny jest w Ośrodku każdego dnia w godzinach 15:35 - 8:00. Nie należy on do zespołu terapeutycznego, który odbywa codzienne spotkania z pacjentami, a co za tym idzie nie może on realizować programu terapeutycznego. Aktywność lekarza dyżurnego związana jest z wykonywaniem zadań wynikających z pełnienia dyżuru lekarskiego.

Odnosząc się do kwestii szkoleń pracowników ochrony to przede wszystkim należy zwrócić uwagę na to, iż osoby umieszczone w Ośrodku mają za sobą wieloletnie pobyty w Zakładach Karnych. Są to osoby agresywne, roszczeniowe, konfliktowe, aroganckie oraz wulgarne i nie wszystkie sytuacje udaje się rozwiązywać bez sięgania do środków szczególnych, choć pierwszym działaniem jest próba słownego rozwiązania konfliktu. Natomiast środki szczególne są ostatecznością. Przy czym należy zaznaczyć, że w trakcie 4 - letniej działalności Ośrodka ani razu nie użyto środków przymusu w postaci pałki, czy też ręcznego miotacza substancji obezwładniających, do czego prawo mają zatrudnieni pracownicy ochrony.

Personel Ośrodka jest odpowiednio przeszkolony jeśli chodzi o stosowanie środków przymusu bezpośredniego, procedurę jego zainicjowania, przebiegu, w tym również informowania pacjenta o jego zakończeniu.

Ponadto nie należy rozpatrywać rozwiązań stosowanych w Ośrodku jako „nieformalnych sankcji”, gdyż wszelkie działania, które są podejmowane, powiązane są z konkretnymi sytuacjami. Uniemożliwienie korzystania z telefonu komórkowego wynika z niewłaściwych, negatywnych zachowań poszczególnych pacjentów. Jeśli zachowanie pacjenta nie budzi zastrzeżeń i nie dochodzi do sytuacji niewłaściwych, konfliktowych, to zabranie możliwości korzystania z osobistego telefonu komórkowego nie ma miejsca. Jeśli zaś chodzi o kwestię zakupów dla pacjentów, to mają oni stworzoną nową możliwość dokonywania zakupów. Odbywa się to poprzez składanie zamówień na artykuły spożywcze u podmiotu zewnętrznego, który dostarcza zamówione produkty bezpośrednio do pacjentów w Ośrodku.

Jednocześnie należy podkreślić złożoność i problematykę dotyczącą osób przebywających w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym. Z jednej strony są to osoby mające za sobą wieloletnie pobyty w zakładach karnych, mające odczucie, iż zasądzone wyroki zostały w całości przez nich odbyte, a z drugiej strony, uznane zostały przez wymiar sprawiedliwości, za osoby stwarzające zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Ich pobyt w podmiocie leczniczym, jakim jest Krajowy Ośrodek musi podlegać szczególnym zasadom, gdyż ryzyko popełnienia przez nich czynów zabronionych jest co najmniej wysokie.

SPZOZ Szpital Psychiatryczny w Toszku w roku 2017 zakończył budowę i wyposażenie sali gimnastycznej dla Oddziału XVII o wzmocnionym zabezpieczeniu dla nieletnich. W tym okresie m. in. wymieniono aparat RTG, instalację ciepłej wody oraz system oddymiania na klatce schodowej we wszystkich pawilonach chorych. Natomiast do końca 2018 roku planowana jest budowa zbiornika przeciwpożarowego (rezerwuar wody do gaszenia ewentualnych pożarów na Oddziale sądowym o wzmocnionym zabezpieczeniu dla nieletnich), budowa windy dla Oddziałów sądowych V, VI i VII o wzmocnionym zabezpieczeniu, a także modernizacja terenu rekreacyjnego Szpitala.

W Oddziale psychiatrycznym sądowym o wzmocnionym zabezpieczeniu dla nieletnich sale mieszkalne dla pacjentów są jedno i dwuosobowe i spełniają swoją rolę terapeutyczną. Szpital nie ma w planach przebudowy w/w obiektu, który oddany został do użytku ok. 8 lat temu spełniając wymagane przepisami prawa normy i dopuszczenia.

Dostęp do aktywności terapeutycznej i rekreacyjnej wynika bezpośrednio z opracowanego pod kątem danego pacjenta Indywidualnego Planu Opieki oraz z możliwości kadrowych i organizacyjnych Szpitala. Aktualnie nie przewiduje się zmian w tej kwestii. Pacjenci, w tym pacjenci długoterminowi, mają dostęp do terapii zajęciowej, psychoedukacji, treningów i warsztatów, gdzie nabywają umiejętności społeczne. Całością wymienionych zadań zajmuje się właściwy zespół terapeutyczny, przy czym uczestnictwo w tych zajęciach jest dobrowolne, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie prawami pacjenta. Praktykowane jest podpisywanie przez pacjenta Indywidualnego Planu Opieki w celu zwiększenia ich motywacji i zaangażowania się w prowadzone działania terapeutyczne.

Wprowadzenie nieograniczonego dostępu do ćwiczeń poza obrębem Oddziałów szpitalnych nie jest możliwe przede wszystkim ze względów organizacyjnych. Powyższe wiązałoby się z koniecznością znacznego zwiększenia liczby personelu medycznego. Z kolei pozyskanie nowych pracowników, ze względu na obecny poziom płac w Szpitalu oraz generalne braki wykwalifikowanej kadry uniemożliwia jakiegokolwiek działanie w tym zakresie. Zwiększenie obecności personelu (w tym po godzinie 14.00) wiąże się z dodatkowymi wydatkami finansowymi, które już w chwili obecnej pochłaniają 81% przychodów uzyskanych przez Szpital z tytułu kontraktu z NFZ.

Cały personel szpitala, w tym pracownicy ochrony, są regularnie szkoleni z zasad stosowania przymusu bezpośredniego, zakresu praw pacjenta, jak i z konstruktywnego rozwiązywania sytuacji trudnych. Prowadzone są szkolenia mające na celu poprawę komunikacji z pacjentem, a ponadto Szpital jako pierwszy w Polsce przeszkolił pracowników w zakresie najnowszych narzędzi profesjonalnej oceny ryzyka zachowań agresywnych i czynników chroniących – HCR-20v3 ISAPROF.

W Szpitalu, celem uniknięcia wystawiania unieruchomionych pacjentów na widok pozostałych pacjentów, stosuje się parawany, które spełniają swoją rolę. Ze względu na brak

wystarczających warunków lokalowych, które pozwoliłyby na wydzielenie odrębnych, jednoosobowych sal do stosowania przymusu bezpośredniego nie ma możliwości rezygnacji z dotychczasowej metody izolowania pacjentów poddawanych przymusowi bezpośredniemu.

W Oddziale Sądowym dla Nieletnich stosowane są środki przymusu bezpośredniego zgodnie z art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego z dnia 19 sierpnia 1994 r. W przypadku zaistnienia przesłanek do ich stosowania w pierwszej kolejności stosuje się środki farmakologiczne, następnie izolację a ostatecznie unieruchomienie pasami. Przed zastosowaniem środka przymusu pacjent jest każdorazowo uprzedzany o tym fakcie, co jest odnotowane w Karcie zastosowania przymusu bądź izolacji oraz w dokumentacji indywidualnej pacjenta.

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Łukasz Piębiak
PROKURATOR GENERALNY

